

5774

Η ΠΡΩΤΗ
ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

ΤΟΥ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

“ΑΝΑΤΟΛΗΣ,,

ΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑ ΤΗ 30ῃ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1892

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1892

*διημερίων καὶ ἑξήκοντα βουλευτῶν Ἀνατολῆς
Ο' Σύλλογος*

Ἡ ΠΡΩΤΗ
ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΕΟΡΤΗ

ΤΟΥ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

“ΑΝΑΤΟΛΗΣ,,

ΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑ ΤΗ 30ῃ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1892

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1892

9

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1) Τῷ φίλῳ ἀναγνώστη.
 - 2) Λόγος τοῦ προέδρου Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τοῦ Συλλόγου ἑορτῇ.
 - 3) Προσφώνησις τοῦ προέδρου Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου πρὸς τὰ μέλη τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, γενομένη τῇ 2 Δεκεμβρίου 1891 κατὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Συλλόγου.
 - 4) Ἄσμα Μικρασιατῶν ἐν διφώνῳ ἁρμονίᾳ.
-

Τῷ φέλω ἀναγνώστη.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ τοῦ 1891^{ου} ἔτους οἱ ἐν Ἀθήναις Μικρασιᾶται συνελθόντες ἱδρυσαν Σύλλογον τῶν Μικρασιατῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν « Ἀνατολή ». Τὸν δὲ σκοπὸν τοῦ Συλλόγου διετύπωσαν ἐν τῷ 2^ῳ καὶ 3^ῳ ἄρθρῳ τοῦ τῆ 2^ῃ μὲν Δεκεμβρίου τοῦ 1891^{ου} ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐπιψηφισθέντος, τῆ 28^ῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς διὰ Β. διατάγματος ἐγκριθέντος κανονισμοῦ ὧδε·

Ἄρθρον 2. Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου ἐστὶ α) ἡ ἀδελφικὴ συνένωσις πάντων τῶν ἐνταῦθα Μικρασιατῶν, β) ἡ ἱστορικὴ καὶ ἡ πραγματικὴ μελέτη τῆς ἑαυτῶν πατρίδος καὶ ἡ κατὰ τὸ ἐνὸν θεραπεία τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, γ) ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ τῶν μελῶν ἀνάπτυξις διὰ δημοσίων ἀναγνωσμάτων, καταρτισμοῦ βιβλιοθήκης καὶ ἀναγνωστηρίου καὶ ἐκδόσεως περιοδικοῦ, ἐξυπηρετοῦντος τὸν ἐπιστημονικὸν τοῦ Συλλόγου σκοπὸν, ὅταν οἱ πόροι ἐπιτρέψωσι τοῦτο, καὶ δ) ἡ κατὰ τὸ ἐνὸν προσωρινὴ περίθαλψις τῶν ἐνταῦθα ἀλλαχόθεν ἐρχομένων ἀπόρων Μικρασιατῶν.

Ἄρθ. 3. Πρὸς ἐπιτυχὴ ἐκπλήρωσιν τοῦ β' ἰδαφίου τοῦ ἀνωτέρω ἁρθροῦ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἕμα συσταθὲν ἐκλέγει ἐξ ἐκάστης ἐπαρχίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπιτροπέαν τετραμελῆ, ἔργον ἔχουσαν ἰὰ συλλέγη καθ' ὑποβαλλόμενον αὐτῇ πρόγραμμα πᾶσαν περὶ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς εἰδησιὺν καὶ ὑποβάλλῃ τῷ Διοικητικῷ Συμβουλίῳ λεπτομερῆ ἐκθεσίαν. Ἐκαστὴ ἐπιτροπέα ὀφείλει νὰ παρέχῃ ἐτησίως μίαν τοῦλάχιστον ἐκθεσίαν.

Ἀρχὴς δὲ τοῦ Συλλόγου ὁρίζει τὰ 20^α καὶ 37^α ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ δωδεκαμελὲς Διοικητικὸν Συμβού-

λίον, ἀποτελούμενον ἐξ ἑπταμελοῦς προεδρείου καὶ τεσσάρων συμβούλων, καὶ τρεῖς ἐλεγκτὰς τῆς χρηματικῆς διοικήσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Καὶ τοῦ μὲν Διοικητικοῦ Συμβουλίου μέλη κατὰ τὸ πρόωτον τοῦτο ἔτος ἐξελέχθησαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου οἱ ἐπόμενοι·

Πρόεδρος	ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΔΗΣ, ὕφηγος τῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.
Ἀντιπρόεδροι	{ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ, ὕφηγος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, καὶ ΖΗΣΙΜΟΣ ΜΠΑΣΔΕΚΗΣ, ἀντισυνταγματάρχης.
Ταμίας	ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ, διευθυντῆς τοῦ σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς.
Γενικὸς Γραμματεὺς	ΛΧΙΛΛΕΥΣ ΚΕΛΑΪΔΙΤΗΣ.
Εἰδικοὶ γραμματεῖς	{ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ καὶ Γ. ΧΩΝΑΙΟΣ
Ἐφορος τῆς βιβλιοθήκης	ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΠΑΣΧΑΛΙΑΔΗΣ
Σύμβουλοι	{ ΓΑΒΡΙΗΛ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, ὑπολοχαγός ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΥΡΙΝΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΛΕΥΡΑΣ καὶ ΑΘΑΝ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τῆς δὲ ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπέας οἱ κύριοι

- Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ, καθηγητῆς
- Μ. Π. ΜΑΛΛΑΝΔΡΑΚΗΣ
- ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΒΑΦΑΚΗΣ

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ 43^ο ἄρθρον «κατ' ἔτος τῆ 30^η Ἰανουαρίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν τελεῖ ὁ Σύλλογος τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ ἑορτήν,» τὸ Διοικητικὸν τοῦ Συλλόγου Συμβούλιον πρὸς ἀξιοπρεπῆ πανηγυρισμὸν αὐτῆς κατήρτισε καὶ ἐξέδωκε τὸ ἑξῆς πρόγραμμα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ

1. ΓΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ. Ἐν τριφώνῳ ἄρμονιζ ὑπὸ δωδεκαμελοῦς χοροῦ ἐκ φοιτητῶν.
2. ΑΓΙΑΣΜΟΣ ὑπὸ τῆς Α. Σ. τοῦ **Μητροπολίτου Ἀθηνῶν κ. Γερμανοῦ**. ΑΠΟΛΙΤΙΚΙΟΝ ΤΩΝ 3 ΙΕΡΑΡΧΩΝ ἐν μονοφωνίᾳ ὑπὸ τοῦ χοροῦ.
3. ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου κ. **Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου**.
4. ἸΣΜΑ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΝ. Ἐν διφώνῳ ἄρμονιζ ὑπὸ τοῦ χοροῦ.
5. ΠΟΙΗΜΑ ὑπὸ τοῦ κ. **Α. Καβαφάκη**.
6. ΕΤΕΡΟΝ ἸΣΜΑ ἐν διφώνῳ ἄρμονιζ ὑπὸ τοῦ χοροῦ.
7. ΓΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ. Ἐν τριφώνῳ ἄρμονιζ ὑπὸ τοῦ χοροῦ.

Ὁρίζε δὲ καὶ ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἐπιτροπέαι, συγκειμένην ἐκ τῶν κ. Ζησίμου Μπασδέκη, Γ. Χωναίου, Ἰωάννου Σταυρινάκη καὶ Κωνσταντίνου Ἀλευρά, ὅπως παρασκευάσῃ τὰ κατ' αὐτήν. Ἐν γενικῇ δὲ τῶν μελῶν συνεδρίᾳ ἐξελέξατο ὁ Σύλλογος κοσμητορας τῆς ἑορτῆς τοὺς κ. Ἀνδρέαν Καβαφάκη, Δ. Πουλουλίδην, Α. Ἀραπλίδην, Β. Καρυότογλου, Ν. Πουλίδην, Χ. Πισάνην καὶ Γ. Μιταράκη.

Οὕτω προδιαταχθέντων τῶν πραγμάτων, τῇ ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὠρισμένῃ 30^ῃ τοῦ Ἰανουαρίου ἡμέρᾳ, ἑορτῇ τῶν τριῶν ἱεραρχῶν, ἐτέλειεν ὁ Σύλλογος σεμνοπρεπέστατα τὴν πρῶτην αὐτοῦ ἐπέτειον ἑορτήν ἐν τῇ νῆα αἰθούσῃ τῆς νομικῆς

τοῦ πανεπιστημίου σχολῆς, ἣν ὁ σεβαστὸς πρότασις κ. Παῦλος Ἰωάννου λίαν εὐμενῶς παρεχώρησε τῷ Συλλόγῳ. Τῇ τρίτῃ δὴλα δὴ μετὰ μεσημβριαν ὥρᾳ, ὅτε ἡ μεγάλη αἰθουσα ἐβριθεὺς ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, ἐν ᾧ διέπρεπον ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης κ. Γερμανός, ὁ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου πρότασις, καθηγηταὶ καὶ ὑφηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου, βουλευταὶ, πρόεδροι Συλλόγων καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἐταιρειῶν, ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι τῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν τῇ κοινῶν τῶν Ἀθηνῶν, πρὸς δὲ τούτοις πλείσται καὶ σεμνότητας Κυρίαί, ἤρξατο ἡ τελετὴ κατὰ τὸ ὠρισμένον πρόγραμμα. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένος χορὸς φοιτητῶν ἔδωκεν εἰς τὸ μετ' εὐλαβείας ἀναμένον ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς τελετῆς μέλψας λαμπρῶς ἐν τριφώνῳ ἄρμονιᾳ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον, εἰτα δὲ ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης ἤρξατο ψάλλον κατασκευαστάτα τὸν ἁγιασμὸν συνοδουόμενος ὑπὸ τοῦ χοροῦ τῶν φοιτητῶν. Τὸν ἁγιασμὸν ἐπεσφράγισεν ὥρατα μελωδία τοῦ χοροῦ, ἔσαντος τὸ ἀπολιτικίον τῶν τριῶν ἱεραρχῶν «Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας». Μετὰ τὴν βαθέα θρησκευτικὰ συναισθήματα διεγείρασαν ταύτην τοῦ χοροῦ μελωδίαν παρελθὼν ὁ τοῦ Συλλόγου πρόεδρος κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἀπήγγειλε τὸν ἐνταῦθα κατακεχωρισμένον πανηγυρικὸν λόγον, ὃν ἐπέσειπεν ὁ χορὸς δι' ἄσματος Μικρασιατικοῦ, ἵπερ ἐποίησε μὲν ὁ κ. Ἀχιλλεὺς Κελαϊδίτης, ἐμελοποίησε δὲ ἐν διφώνῳ ἄρμονιᾳ ὁ κ. Γ. Παχτικός. Μετὰ τὸ ἄσμα ἀπήγγειλεν ὁ κ. Ἀνδρέας Καβαφάκης ποίημα, ὅπερ διεδέξατο ὁ χορὸς μέλψας ἄσμα ἐν διφώνῳ ἄρμονιᾳ, ἔδωκε δὲ λαμπρὸν τῇ κατασκευαστάτῃ τελετῇ πέρας ἔσας ἐν τριφώνῳ ἄρμονιᾳ τὸν ὕμνον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς ἠὲχαρίστησεν ὁ πρόεδρος τὸ εὐγενὲς καὶ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον διὰ τὴν θερμὴν ἀγάπην, ἣν ἐπεδείξατο πρὸς τὸν ἀρτίως συστάτα Σύλλογον σπεύσαν προθύμως νὰ λαμπρύνῃ καὶ ἐξυψώσῃ τὴν τελετὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιδοκιμάσῃ οὕτω λαμπρῶς τὸν εὐγενῆ καὶ φιλόανθρωπον αὐτοῦ

σκοπόν, παραθαυρόνη δὲ καὶ κεντρούση τὸν ζῆλον αὐτοῦ πρὸς ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ μεγάλου ἔργου, ὃ ἀνέλαβεν. Οἱ ἐπίσημοι ξένοι προσῆλθον πρὸς τὸ προεδρεῖον καὶ ἐξέφρασαν εἰλικρινῆ συγχαρητήρια καὶ θερμοτάτας εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εὐδωσσεως τῶν ἱερῶν τοῦ Συλλόγου σκοπῶν.

Λ Ο Γ Ο Σ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα,
Σεβαστὴ δὴμῆγυρις,

Ἡ ψυχὴ ἐκάστου ἔθνους, ἢ συνέχουσα καὶ συγκρατούσα τὰ μέλη αὐτοῦ, ἢ ζωῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ αὐτὰ πληροῦσα καὶ πρὸς πράξεις εὐγενεῖς καὶ γενναίας διενθύνουσα εἶνε τὰ διανοήματα καὶ αἱ πράξεις τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀνδρῶν. Αἱ θεωρητικαὶ καὶ πρακτικαὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἀρεταὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ταῖς παραδόσεσι τοῦ ἔθνους αἰεὶ ζῶσαι καὶ θάλλουσαι ἀποτελοῦσι τὸν ἀνεκτίμητον τοῦ ἔθνους θησαυρόν, τὴν ἱερὰν αὐτοῦ κληρονομίαν, ὑπὲρ ἧς πᾶν μέλος διατελεῖ πάντοτε πρόθυμον νὰ προσενέγκῃ ὀλοκαύτωμα τὸ πολυτιμότεον ἐπὶ τῆς γῆς χοῦμα, τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τῶν προσφιλεστάτων αὐτοῦ ὄντων. Ὅσῳ δὲ πλουσιωτέρα καὶ μεγαλειότερα ἢ ἱερὰ αὕτη κληρονομία τῶν πατέρων, τοσοῦτῳ θαλπερωτέρα καὶ ἢ ἐστία, περὶ ἣν θερμαίνονται καὶ ζωογονοῦνται τὰ μέλη τοῦ ἔθνους, τοσοῦτῳ ἀφθονωτέρα ὄρει καὶ ἢ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πρὸς μεγαλοργήματα ἐνθουσιασμοῦ, τοσοῦτῳ καὶ τὸ ἔχον τὴν κληρονομίαν ταύτην ἔθνος εὐγενέστερον, σεμνότερον, ἐνδοξότερον καὶ ἡττον εἰς τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον ὑποκείμενον. Ἐξ ἀπάντων τῶν ὑπαρξάντων ποτὲ καὶ ὑπαρχόντων ἔθνῶν ἀναμφισβήτητος παρὰ πάντων ὁμολογεῖται πλουσιώτατον τοιοῦτων βαρυτίμων θησαυρῶν τὸ Ἑλληνικόν διὰ τοῦτο καὶ

ἀφθαρτότερον καὶ αἰωνιώτερον ἀπέβη. Αἱ τὸ λαμπρότατον τῆς ὑψηλοῦ μέρους κατέχουσαι Ἑλληνικαὶ χώραι ἐναμίλλως κατέβαλον πᾶσαι εἰς τὸν κοινὸν θησαυρόν πολυτιμωτάτους ἐράνους, ἀλλὰ τὸν λαμπρότατον χρυσόν, τὸν γνησιώτατον ἄργυρον, τοὺς μάλιστα ἀπαστρέπτοντας ἀδάμαντας προσήνεγκεν ἡ Μικρὰ Ἀσία. Εἰσέλθετε μετ' ἐμοῦ διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Πάνθειον, περισκοπήσατε τὰς περίξ δόξην καὶ τιμὴν ἐστεφανωμένας κεφαλὰς, τὰς θεῖα ἀγλή καταναζομένας θείας μορφὰς τῶν μεγάλων Ἑλλήνων, τῶν θεῶν τῆς ἀνθρωπότητος διδασκάλων, ἴδετε, οἱ πλεῖστοι καὶ γεραρότεροι εἶνε υἱοὶ ἐνδοξοῦ τῆς ἀριστοτόκου Μικροῦς Ἀσίας. Αὕτη ἐδωρήσατο τῇ μητρὶ Ἑλλάδι τὰ αἰωνίῳ κάλλει ἀπαστρέπτοντα, τὰ τὸ νέκταρ καὶ τὴν ἀμβροσίαν τῶν λαῶν ἀποτελοῦντα ἀθάνατα τοῦ Ὀμήρου ἔπη. Ἐξ αὐτῆς ἐξέλαμψε τὸ ἀγνόν καὶ ἄσπιλον τῆς ἀληθοῦς θρησκείας φῶς. Ἐξ αὐτῆς προῆλθον καὶ ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον ἐφηρηδόθησαν τὰ θεῖα περὶ τῆς ἰσοτιμίας πάντων τῶν ἀνθρώπων διδάγματα. Ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον ἀνεφύησαν αἱ τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου λαμπρύνουσαι καὶ ἐξωραΐζουσαι καὶ ἱμερτὴν τὴν ζωὴν καθιστάσαι ὥραιαι τέχναι. Καὶ συνελόντι εἰπεῖν ἢ θαυμαστὴ αὕτη χώρα πρώτη κατέβαλε βαθείας καὶ ἀσαλεύτους τὰς κρηπίδας τοῦ ἀγλαομόρφου ἑλληνισμοῦ καὶ ἐθεράπευσε φιλοστόργως καὶ περιέθαλψε καὶ ἠύξησεν αὐτὸν εἰς μεγάλην ἐξανθρωπιστικὴν δύναμιν καὶ ἀνέδειξεν αὐτὸν παιδαγωγὸν καὶ διδάσκαλον τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Δικαίως ἄρα δύναται ἡ Μικρὰ Ἀσία νὰ ὀνομάζεται μήτηρ καὶ τροφὸς καὶ διδάσκαλος τῆς ἡμερώσεως καὶ τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ τῶν λαῶν.

Δὲν προτίθεται νὰ ἐπεξέλθω πρὸς εἰδόμενα τὰ κατορθώματα τῆς χώρας ταύτης ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ. Πάντες γινώσκουσιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐγεννήθη, ἐν τῷ γοιμιμωτάτῳ αὐτῆς ἰδάφει ἠύξθη καὶ ἠνδρώθη, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔκτου μέχρι τέλους τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος, ἦτοι ἐπὶ δύο ὄλας ἑκατονταετηρίδας αὕτη ὑπῆρχεν ἡ φωτοβόλος ἐστία τῆς φιλοσοφίας. Εἶνε μοναδικὸν τῷ ὄντι ἐν τῇ ἱστορίᾳ

τῆς φιλοσοφίας παράδειγμα ἡ ὄραδαία ἐκείνη καὶ ἀλλεπάλληλος ἐμφάνισις φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἡ ἀναψις τηλεφῶν τῆς ἀληθείας πυρσῶν ἐν Μιλῆτι, ἐν Κολοσῶνι, ἐν Σάμῳ, ἐν Ἐφέσῳ ὁ καταναγασμὸς ἐκεῖνος, τὸ ἀπλετον ἐκεῖνο φῶς τὸ ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας περιλάμπαν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν. Ἐκεῖθεν ὡς ἄλλοι τολμηροὶ Προμηθεῖς, οὐχὶ ἐν κοίτῳ νάρθηκι ἀψύχῳ, ἀλλ' ἐν θερμουρογοτάταις καὶ μεγαλεπηβολωτάταις ψυχαῖς φλέγον τὸ ἱερὸν τῆς φιλοσοφίας πῦρ φέροντες ἐκόμισαν ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Ξενοφάνης εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν καὶ ἀνήψαν ἐκεῖ φωτοβόλους λαμπτήρας, ὧν τὸ φῶς ἀνέσπερον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης προόδου διατελεῖ. Ἐκεῖθεν ὡς πνεῦμα οὐράνιον ἐπεφοίτησε διὰ τοῦ Ἀναξαγόρου, τῆς Ἀσπασίας καὶ ἄλλων θείων σαλπύγγων εἰς τὸ τῆς Ἑλλάδος ἔρεισμα, τὸ δαιμόνιον πολίεθρον, τὰς λιπαρὰς καὶ ἰοσιτεράνας καὶ ἀοιδίμους Ἀθήνας. Ἐνταῦθα δέ, ἐν τῇ Ἑλλάδι τῆς Ἑλλάδος, τέμενος ἀδιάπτωτον τὴν ψυχὴν τοῦ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος εὐροῦσα ἀπέβη ὁ αἰώνιος παιδαγωγὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἐπαύσατο ἡ ἀνεξάντλητος εἰς μεγάλους τόκους χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκφύουσα καὶ ἐκπέμπουσα τοὺς πρώτους τῆς ἀληθείας μύστας, τοὺς πρώτους τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας κήρυκας, τοὺς πρώτους διακοσμητὰς τῶν κοινοῦ καὶ πολιτικῶν, τοὺς πρώτους παραμυθητὰς καὶ θεραπευτὰς τῶν πόνων καὶ θλίψεων τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, τοὺς πρώτους ἰδρυτὰς ἀγαθῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐλπίδων.

Ἄν δύναται δὲ νὰ εἴπῃ τις ὅτι, ὅπως φυτὰ τινὰ μεταφυτευθέντα εἰς στέργον αὐτὰ κλίμα ταχείαν λαμβάνουσι τὴν αὐξησιν, θανμαστὸν τὸ κάλλος καὶ εὐχνημότερους καὶ ἡδύνας παράγουσι τοὺς καρποὺς ἢ ἐν τῇ μητρικῇ γῆ, οὕτω καὶ ἡ φιλοσοφία ἄλλοθεν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ μεταφυτευθεῖσα ἠὲδοκίμησε θανμασίως καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἀνήλθεν εἰς ὕψη ἀπρόσιτα. Τῆς φιλοσοφίας καὶ ὁ πρῶτος πυρὴν ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀνεφάνη καὶ εἰς δένδρον ἀγλαόκαρπον τὸ λιπαρὸν αὐτῆς ἔδαφος ἐξέθρεψε καὶ ἀνέδειξεν. Ὁ ἐν ταῖς ἀποικίαις ζῶν

Ἑλλήν ἀπαλλαγὴς τῶν περιορισμῶν τοῦ ἐν ταῖς μητροπόλεσι πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ἀπέβη ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων εὐκίνητοτερος καὶ δραστηριώτερος καὶ ἐλευθερώτερος. Ἐνεκα δὲ τῶν νέων πρὸς ξένα ἔθνη καὶ ξένας χώρας σχέσεων αὐτοῦ ἐγένετο δεξιώτερος, ἐπινοητικώτερος, σοφώτερος. Ἐντεῦθεν ὁ Ἑλληνικὸς βίος ἐν ταῖς ἀποικίαις λαμβάνει θανμαστὴν ἐξαρσιν, ἡ βιωτικὴ σοφία καθίσταται πλουσιωτέρα καὶ βαθύτερα. Ἐντεῦθεν περὶ τὰ τέλη περὶ τοῦ τῆς ἐβδόμης π.Χ. ἑκατονταετηρίδος ἀναφαίνονται ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι πολιτικοὶ καὶ νομοθέται, οἱ αἰσυμνήται, εἰς ὧν τὰ ὀνόματα συνέδεσεν ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις τὴν πρακτικὴν τῶν χρόνων ἐκείνων σοφίαν, τὴν πολιτικὴν σύνεσιν, τὴν βιωτικὴν περίνοιαν, τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς ἀπροκαταλήπτου καὶ ἐλευθέρας παρατηρήσεως τῆς φύσεως. Ὅρατὸν δὲ σύμβολον τῆς ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ἐθνικῆς ἐξάρσεως ὤρισεν ἡ Ἑλληνικὴ συνείδησις τοὺς ἐπὶ τὰ καλουμένους σοφοὺς καὶ ὡς κορυφὴν αὐτῶν παρέστησε τὸν τὴν ὁδὸν τῆς φιλοσοφίας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν πρῶτον διανοίξαντα Θαλῆν τὸν Μιλῆσιον. Ἐκ τῶν ἐπὶ τὰ σοφῶν οἱ πλεῖστοι καὶ σπουδαιότατοι τυγχάνουσιν ὄντες Μικρασιαῖται. Ἐκ μὲν τῶν ἀναμφισβητήτως ὁμολογουμένων τεσσάρων σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος ὁ Θαλῆς εἶνε Μιλῆσιος, ὁ Βίαιος Πριηνεὺς καὶ ὁ Πιττακὸς Μυτιληναῖος· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν τριῶν, οὗς τοῦτοις ὁ Πλάτων προστίθησιν, ὁ πρῶτος τὴν τάξιν εἶνε Κλεόβουλος ὁ Ἀυδῶν τύραννος. Πρὸς τοὺς ἀνδρας ἡμιλλῶντο αἱ γυναῖκες. Ἡ πρώτη Ἑλληνὶς σοφὴ, ἢ ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις παρίστησιν ἀμιλλωμένῃν πρὸς τοὺς ἐπὶ τὰ σοφοὺς, εἶνε τοῦ Κλεοβούλου ἢ θυγάτηρ Κλεοβουλίνη, ἢ καὶ Εὐμητις καλουμένη ἢ πρώτη δὲ φιλοσοφικῆς σχολῆς ὀπαδὸς ἢ τῆς Πυθαγορείου σοφίας θυγάτηρ Θεανώ. Ὁ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἑλλημισμὸς ὡς ἐν πᾶσιν οὕτω καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ προυχώρει τῆς μητρὸς Ἑλλάδος αἰῶνας ὀλοκλήρους· διεπνεῖτο ὑπὸ τῆς αἵρας μελλόντων αἰώνων διὰ καὶ παρήγαγε τοὺς μεγαλάνυμους ἐκείνους ἀνδρας, οἵτινες τὴν σημαίαν τῶν νέων χρόνων κρατοῦντες ἐχώρουν πρὸς τὰ πρόσω τολμηρῶς εὐρέα

τοῖς ἄλλοις κέλευθα διανοίγοντες. Τὸ χρονόμετρον τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ προετορεύετο τοῦ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ πολλὰς ἀνθρώπων γενεάς. Ὅτι εἶπεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς περὶ τοῦ Σαμίου φιλοσόφου Πυθαγόρου, ὅτι τὸ δῆμα τῆς διανοίας αὐτοῦ ῥαδίως ἐξικνεῖτο εἰς τὸ μέλλον ἐπὶ δέκα καὶ εἰκοσιν αἰώνας, τοῦτο εἶνε γνώρισμα τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ, τοῦ ἀείποτε νέας ζητοῦντος πρὸς πτῆσιν διαστάσεις, τοῦ μύστου τοῦ αἰωνίου κάλλους, τοῦ ὑποφῆτου τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ φιλοσοφία ἄρα οὐ μόνον ὡς λάμπων καὶ θάλαπων ἥλιος ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διέχεε τὰς ζωογόνους αὐτοῦ ἀκτίνας ἐπὶ πᾶν τὸ Ἑλληνικόν, ἀλλὰ καὶ οἱ φαιδροὶ τῆς ἀνατολῆς αὐτῆς πυρσοφόροι πρόδρομοι, οἱ τὴν ῥοδοδάκτυλον Ἡῶ τῆς ἀνατελλούσης φιλοσοφίας ἀποτελοῦντες, οἱ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ παραδόσει ὡς ἐπτάφωτος σοφῶν πλειὰς διαλάμποντες, Μικρασιῶται τυγχάνουσιν ὄντες.

Τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς δόξης καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προόδου μεγάλους καὶ ἐνδόξους ἄθλους τῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ἑλλήνων δὲν εἶνε δυνατὸν οὐ μόνον νὰ ἐξιστορήσῃ τις, ἀλλ' οὐδ' ἐπαρκῆ τινα ὑπαιμιγμὸν νὰ ποιήσῃται ἐν βραχεῖ λόγῳ διὰ τοῦτο θὰ ἀρκεσθῶ νὰ ὑποδηλώσω μόνον δι' ὀλίγων, τί συντίθεινεγκεν ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὴν ἐνότητά τοῦ ἔθνους καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ.

Τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως δόγμα ἐκεῖ πρῶτον συνελήφθη. Ὅτε ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ἢ κατὰ πόλεις διαίρεσις τῶν Ἑλλήνων ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ οὐδὲ διανοητῆ ὑπῆρχεν ἡ ἔνωσις τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων εἰς μίαν ἰσχυρὰν ἐθνικὴν δύναμιν, ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἢ ἀντίθεσις τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων καὶ ὁ ἀγὼν πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἐκ τῶν βαρβάρων ἐπικειμμένων κινδύνων ἐνέπνευσε τὴν μεγάλην ἐννοιαν τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως, ἣτις ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὑπολαμβάνεται καὶ εἶνε ὄντως ἡ ἀκράδαντος κρηπίς τῆς διασώσεως τῆς ἐλευθερίας τῶν ἔθνων καὶ τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰσηγητῆς τῆς ἐθνικῆς

κῆς ἐνότητος εἶνε ὁ πάντων τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν διδάσκαλος Μικρασιάτης Ὀμηρος, ὅστις ἐποίησε τοὺς Ἕλληνας ἐν συνενώσει κοινὸν πόλεμον ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς βαρβαρικῆς ὕβρεως ἀραμένους καὶ νικηφόρους αὐτὸν διεξαγόντας, ὅστις παρίστησι τὸν Ἀγαμέμνονα, ἔχοντα βαθυτάτην συναίσθησιν τῆς ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν ὁμοφύλων προερχομένης ἀκαταμαχίτου καὶ τὰ πάντα δαμαζούσης δυνάμεως. Ἐάν ποτε, παρίστησιν ὁ Ὀμηρος τὸν Ἀγαμέμνονα λέγοντα, ἐάν ποτε πάντες οἱ Ἕλληνες μίαν γνώμην, μίαν βουλήν λάβωμεν, τὴν τῶν πολεμίων ἡμῶν δύναμιν ὡς ἰστὸν ἀράχνης θὰ διαλύσωμεν.

Εἰ δέ ποτ' ἐς γε μίαν βολεύσομεν, οὐκ ἐτ' ἐπειτα

Τρωσὶν ἀνάβ'ησις κακοῦ ἔσσειται, οὐδ' ἡβιαῖον (B. 379).

Ὀντως δέ, ὡσάκις εἰς μίαν ἐβούλευσαν οἱ Ἕλληνες, οὐδεμία τοῖς ἐχθροῖς τῆς Ἑλλάδος ἀνάβλησις κακοῦ ἐγένετο. Ἐκεῖ πρῶτος ὁ φιλόσοφος Θαλῆς ὁ Μιλήσιος προβλέπων καὶ προλαμβάνων τοὺς μέλλοντας νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας κινδύνους συνεβούλευσε τοὺς Ἴωνας, ἵνα συνενωθέντες ἀποδείξωσι μίαν κοινὴν πολιτείαν, ἐν κοινὸν βουλευτήριον, αἱ δὲ πόλεις διατηροῦσαι τὴν ἑαυτῶν ἐλευθερίαν ἐκάστη ὡσὺν ὡσπερ δῆμοι τῆς κοινῆς πολιτείας. Ὅτε δὲ κατόπιν ὁ Ἰστιαῖος καὶ ὁ Ἀρισταγόρας συνέλαβον τὸ τολμηρὸν σχέδιον νὰ καταλύσωσι τὴν Περσικὴν ἀρχὴν καὶ συνηνώθησαν ἐν τῷ ἀγῶνι οἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι οὕτως ὀλίγον ἐδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὴν ὑψηλὴν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος ἐννοιαν, ὥστε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης, πρὸς ὃν ἦλθεν ἀπόστολος τοῦ μέλλοντος ὁ Ἀρισταγόρας εὐαγγελιζόμενος τὸ εὐαγγέλιον τῶν ἔθνων τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, ἀπέπεμψεν αὐτὸν σκληρῶς κελεύσας ν' ἀπέλθῃ πρὸς τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου.

⁴ Ὡς ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸς δύντος ἡλίου· οὐδένα γὰρ λόγον εὐεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν ἢ.

'Αλλ' ἡ ἀλήθεια ὅσον παράβολος καὶ ἂν φαίνεται κατ' ἀρχάς, ὅσον ἐναντίαν καὶ ἂν εὖρη τὴν ἀμαθῆ καὶ δύσκαυπτον κοινὴν συνείδησιν, ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς γῆς πίπτοντα ζωογόνου σπόρου. Καὶ ἐπὶ πέτρας οὗτος ἐὰν πέσῃ, ἀρκεῖ νὰ εὖρη ὡρήν τινα μικρὸν ἴχνος γῆς ἔχουσαν καὶ ψεκάδα νοτῖδος δεχομένην καὶ δύναται καὶ βράχους νὰ διαρρήξῃ. Τὴν ἐννοίαν, ἣν ὡς παράβολον καὶ ὀλεθρίαν ἀπέκρουσεν ὁ τῆς Σπάρτης βασιλεὺς Κλεομένης, ἀνέγραψε μετὰ ἑκατὸν ἔτη ἄλλος τῆς Σπάρτης βασιλεὺς, ὁ Ἀγησίλαος, ἐπὶ τῆς σημαίας αὐτοῦ καὶ δι' αὐτῆς ἐξήρθη εἰς κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνα ἥρωα, δι' αὐτῆς ἐκόσμησε τὴν Ἑλληνικὴν βασιλείαν, τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν διὰ κατορθωμάτων, πᾶσαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν βαθύτατα συγκινούντων. Τίς ἀναγνώσκων τὰς χρυσᾶς ἐκείνας τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας σελίδας δὲν πληροῦται ὑψηλοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος ἀλλὰ καὶ ἐσχάτης ἄμα λύπης καὶ ἀθυμίας ὅτι τοῦ μεγαλόφρονος βασιλέως τῆς Σπάρτης τὴν ἐνδοξὸν ἐκείνην ἐκστρατείαν, εἰς ἣν τὴν μεγίστην δύναμιν καὶ τὰς πτέρυγας παρείχεν ἡ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ γεννηθεῖσα καὶ καλλιεργηθεῖσα ἔννοια τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐνώσεως, κατέλυσεν ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι κρατοῦσα ὀλεθρία τῆς διαιρέσεως ἀρχή; Ἡ ὑπὸ Μικρασιατῶν Ἑλλήνων συλληφθεῖσα καὶ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ δοκιμαζομένη σωτήριος αὕτη τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος ἀρχὴ εὔρεν ἐν τῇ γενναίᾳ καὶ μεγαλεπήβολῳ ψυχῇ τοῦ μεγάλου τέκνου τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἀλεξάνδρου ἕδαφος γονιμώτατον ἐνεσφοκώθη καὶ μετουσιώθη μετ' αὐτοῦ καὶ ἀπετέλεσε τὸ μέγα ἐκεῖνο καὶ πᾶσαν εὐγενῆ ψυχὴν συναρπάξον γεγονός, τὴν εἰς Σούσα ἐισοδὸν τῶν Ἑλλήνων, ἣν ἰδὼν Δημάρατος ὁ Κορίνθιος καὶ περιχαρῆς γενόμενος καὶ δακρύσας ἀνεφώνησεν· οἷας χαρᾶς ἐστερήθησαν οἱ ἔμπροσθεν τεθνηκότες Ἕλληνες, ὅτι δὲν ἤξιώθησαν νὰ ἰδῶσι τὸν Ἀλεξάνδρον ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Λαρείου καθεζόμενον(1). Ἡ διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου πραγμάτωσις τῆς μεγάλης πολιτικῆς ἀρχῆς τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ οὐ μόνον

1) Πλουτ. περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς κεφ. 7.

ἔσωσε μέχρι τοῦ νῦν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τῶν ἐπὶ μακροῦς καὶ θλιβεροῦς αἰῶνας ἀνηκούστων καταστροφῶν καὶ ἐπανειλημμένων πολιτικῶν κατακλυσμῶν, ἀλλὰ κατέστησεν αὐτὸ καὶ εἰς τὸ ἀνθρώπινον καθόλου γένος ἀκρογωνιαίον λίθον ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς προκοπῆς. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ λοιπὸν ἡ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἑλλήνων ἀρχὴ ἀνεφύη, ἐκεῖ διὰ ποταμῶν εὐγενεστάτου αἵματος Ἑλλήνων ἐπιτίσθη καὶ λιπαρῶς ἐτρέφη καὶ εἰς καλλίκομον ἀνεδείχθη δένδρον, ἐκεῖ καὶ τοὺς θεοπεσίους αὐτῆς καρποὺς παρήγαγε, δι' ὧν διέθρεψε μὲν ἀφθονώτατα καὶ ἀπὸ μακρῶν αἰῶνων ἔθνικοῦ λιμοῦ καὶ φθορᾶς διέσωσε τὸ Ἑλληνικόν, ἐξωγόνησε δὲ καὶ ζωογονεῖ ἐτι τὴν ἀνθρωπότητα.

Καὶ τοῦ θεοῦ καὶ αἰωνίου θεομοῦ τῆς θρησκείας πρῶτος ἀνυψωτῆς καὶ ἔσχατος τελειωτῆς ὑπῆρξεν ὁ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἑλληνισμός. Ἡ ἔννοια ἐνὸς καὶ μόνου θεοῦ εἶε τοῦ τε διανοητικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ τῆς ἀνθρωπότητος βίου κρηλῆς καὶ θεμέλιον. Αὕτη ἐγένετο καὶ ὁ κυριώτατος ἱστορικὸς ὅρος τῆς γενέσεως καὶ ἑξαπλώσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Τὸ θαῦμα τῆς ταχείας τοῦ χριστιανισμοῦ ἀναπτύξεως καὶ διαδόσεως δὲν θὰ ἐξετελείτο, εἰμὴ ὑπῆρχεν ἤδη πρὸς τοῦτο ὁ κόσμος παρεσκευασμένος. Τίς δὲ τὴν ἔννοιαν τῆς μονοθείας ἐδίδαξεν εἰς τὸν κόσμον καὶ παρεσκευάσεν οὕτω τὸ ἕδαφος εἰς τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν θανμαστὴν ἐπίδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου; Ἐκ τῶν πρώτων οἱ Μικρασιαῖται ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι (1).

Ὁ μετὰ νοῦ παρατηρῶν τὰ δυντα καὶ γινόμενα ἐν τῷ κόσμῳ σαφεστάτην καὶ πειστικωτάτην καθορᾶ τῶν δυντων τὴν συνά-

(1) Σοφωτάτην πραγματείαν «Περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς μονοθείας πρὸς τοὺς Ἕλληνας», ἐδημοσίευσεν ὁ Zeller ἐν τῷ Ἀ' τόμῳ τῶν «Ἀδῶν καὶ πραγματειῶν», αὐτοῦ ἦν μετ' ἄλλων αὐτοῦ σοφῶν πραγματειῶν ἐξελληνίσαντες θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς ἐν ἰδίῳ τεύχει. Ἔως τότε παρατέμμεν τοὺς τῆς γερμανικῆς γνώστας φιλομαθεῖς Ἕλληνας εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ πρωτοτύπου ἐν Zeller's Vortraege und Abhandlungen Bd. I σελ. 1 καὶ 2.

Διὰ συντομίαν παραλείπονται αἱ σημειώσεις καὶ παραπομπαί.

φρειαν και ἀλληλουχίαν. Πειθόμενος δὲ πανταχόθεν ὅτι ἀναγκαία και σταθερά τις ἠθικὴ ἐν τῷ κόσμῳ τάξις ἐπικρατεῖ ἀναγκάζεται νὰ κηρύξη μετὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ^α τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθοράται, ἢ τε αἰδίου αὐτοῦ δύναμις και θεϊότης (Ῥωμ. I. 20). Αὕτη δὲ τοῦ σύμπαντος κόσμου ἡ ἐνότης και ἡ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα διέπουσα ἠθικὴ τάξις, ἣτις ἀναγκάζει τὸν φρονῶντα ἀνθρώπου τὰς πολλὰς τῆς φύσεως δυνάμεις νὰ ἀνάγῃ εἰς μίαν, τοὺς ἐκπροσωποῦντας ταύτας πολλοὺς θεοὺς νὰ συνάπτῃ εἰς ἓνα, τὴν πολυθεΐαν νὰ μεταβάλλῃ εἰς μονοθεΐαν, κατηύρασε τοὺς νοερούς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ κατὰ τοὺς σωματικοὺς λεγομένους θεῖου τῆς Ἰωνίας ἀοιδοῦ. Μετὰ τινος δὲ αἰῶνας ἀπεκαλύφθη ἐν ὄλῃ αὐτῆς τῇ ζωηρότητι και μεγαλοπρεπείᾳ εἰς τὸν Κολοφώνιον ποιητὴν και φιλόσοφον Ξενοφάνην. Ὁ Μικρασιάτης Ὀμηρος φαντάζεται τὸν Δία ὡς τὴν ἐνιαίαν τῶν πολλῶν θεῶν κορυφήν. Ὁ Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε δὲν εἶνε βεβαίως ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς διανοητικῆς και ἠθικῆς τελειότητος, οὐδ' ἡ ἀπεριόριστος παντοδυναμία· διότι περιορίζεται ἐτι τὸ μὲν ὑπὸ τῆς ὑπεράνω αὐτοῦ ἰσταμένης Μοίρας, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς ἀντιδρώσης και ἔστιν ὅτε ἐμποδῶν κειμένης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν βουλευμάτων αὐτοῦ ἀριστοκρατίας θεῶν, ὑπόκειται δὲ και εἰς ἠθικὰς ἀτελείας. Ἄλλ' ἐγένετο τὸ πρῶτον πρὸς τὴν μονοθεΐαν βήμα, ἡ πρώτη ἀπόπειρα πρὸς κάθαρσιν τῆς περὶ τοῦ θεῖου ἐννοίας τῶν Ἑλλήνων. Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἐβάδισεν ἐπὶ τοῖς Ἰχνησι τοῦ Ὀμήρου ὁ Λέσβιος Τέρπανδρος και ἄλλοι ποιηταὶ ἐξαίροντες τὸν Δία ὡς ἐφορῶντα τὰς πράξεις τῶν τε δικαίων και ἀδίκων οὐ μόνον ἀνθρώπων ἀλλὰ και τῶν θηρίων ἐτι, ὡς ἀρχὴν και ἡγεμόνα πάντων, ὡς κρατοῦντα ἐν χερσὶ τὸ τέλος πάντων και διατάσσοντα τὰ πάντα κατὰ τὴν ἰδίαν βούλησιν. Ὅσφ δὲ μᾶλλον τῷ χρόνῳ κατερχόμεθα, τοσοῦτῳ ἰσχυρότερον ἐξαίρεται και καθαιρεταὶ ἡ περὶ Διὸς ἐννοία τοῦ Ὀμήρου και καθίσταται ἀρχὴ ἠθικῆς τάξεως και ἐλευθεροῦται τῆς ὑπεράνω αὐτοῦ ἰσταμένης Μοίρας, ἣτις συμπίπτει και συντήκεται

εἰς ἓν μετὰ τῆς βουλήσεως τοῦ Διὸς, οἱ δὲ λοιποὶ θεοὶ δὲν ἀντιδρῶσι πλέον, ἀλλὰ καθίστανται ἐκούσια ὄργανα τῆς τὸν κόσμον διοικούσης ἐνεργείας αὐτοῦ.

Τὰς δ' ἐλλείψεις, μεθ' ὧν συνήπτε τὴν ἐννοίαν τοῦ θεοῦ ἢ τῆς κοινῆς ἀντιλήψεως ἀντεχόμενη ποιήσεις, ἀνέλαβε νὰ ἀρηέντελῶς ἢ τολμηρότερον τῆς ποιήσεως ἀπὸ τῶν κοινῶν δοξασιῶν ἀφισταμένη φιλοσοφία.

Οἱ ἀρχαιότατοι ἡμῶν φιλόσοφοι, οἵτινες πάντες σχεδὸν εἶνε Μικρασιᾶται, ἀφορμῶνται ἀπὸ μιᾶς ἐνιαίας κοσμοποιουδ ἀρχῆς. Ταύτην δὲ τὴν δημιουργικὴν τῶν ὄντων δύναμιν οἱ μὲν ἐταῦτιζον τῷ πρῶτῳ στοιχείῳ, ἐξ οὗ ὁ κόσμος ἀνεπτύχθη, οἱ δὲ ὑπελάμβανον ὡς φύσιν ἄλλοι ὡς νοῦν διακοσμητικὸν και φρόνησιν και ἄλλοι ἄλλως. Ἄλλ' ὅπωςδῆποτε και ἂν ὑπελάμβανεν ἕκαστος ἰδίᾳ τὴν δημιουργικὴν ταύτην δύναμιν, τὸ κοινὸν πάντων συμπέρασμα ἦτο, ὅτι ἡ τὸν κόσμον και τὰ ἐν τῷ κόσμῳ δημιουργήσασα και διευθύνουσα δύναμις κατ' ἀνάγκην μία και ἐνιαία ὑπάρχει.

Μεταξὺ δὲ τούτων ὁ Κολοφώνιος Ξενοφάνης δι' ὁμματος διορατικωτάτου ἐξετάσας τὴν φύσιν και πανταχόθεν καταπεισθεὶς ὅτι τὰ πάντα εἰς ἓν ἐνιαῖον ὄν ἄγρουσι και ὅτι ἐπομένως τὸ θεῖον δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε, ὡς οἱ λοιποὶ Ἑλληγες ἐπίστευον, πολλά, ἀπεφῆνατο ὅτι ἐν εἶνε τὸ πᾶν και τοῦτό ἐστιν ὁ θεός· Τῆς πεποιθήσεως δὲ ταύτης ἐμπεφορημένος, ὡς περιήρχετο μετὰ ταῦτα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος, οὕτω και ὁ ποιητὴς και φιλόσοφος διέτρεχεν ἐπὶ ἐπτὰ δεκάδας ἐτῶν τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ψάλλων ἐνθους·

Εἰς θεός ἐν τε θεοῖσι και ἀνθρώποισι μέγιστος

κηρύττων ὅτι ὁ θεός εἶνε καθαρὰ διάνοια.

Ὀὐλος, ὄρα, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δὲ τ' ἀκούει
ὅτι εἶνε ἀνάξιον τοῦ θεοῦ τὸ νὰ ὑπολαμβάνωμεν αὐτὸν ἀνθρώποπαθῆ, ὁ θεός ἀνευ κόπου και πόνου μόνον διὰ τοῦ νοῦ αὐτοῦ κυβερνεῖ τὰ πάντα,

Ἄλλ' ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.

καὶ ψέγων πικρότατα τοὺς Ἕλληνας, διότι τὸ θεῖον ἐφαντάζοντο ἀνθρωπομόρφον·

οὔτε δέμας θνητοῖσιν ὁμοίως οὔτε νόημα.

Τὸ ψεῦδος δὲ τῆς ἀνθρωπομόρφου ὑπολήψεως τοῦ θεοῦ καθίστη ὁ Ξενοφάνης καταφανέστατον λέγων ὅτι ἕκαστον ἔθνος ἀποδίδωσι τῷ θεῷ τὴν ἑαυτοῦ μορφήν καὶ τὰς ἑαυτοῦ ψυχικὰς διαθέσεις. Οἱ μὲν Αἰθίοπες διαζωγραφοῦσι τοὺς θεοὺς αὐτῶν μέλανας καὶ σιμούς, ὡς αὐτοὶ εἰσιν, οἱ δὲ Θοῤῃες πυρρούς καὶ γλαυκοὺς καὶ οἱ Πέρσαι καὶ Μῆδοι ὁμοίως ἑαυτοῖς. Ἐὰν δὲ καὶ οἱ βόες ἢ οἱ λέοντες ἐδύναντο νὰ ζωγραφίσωσιν ἢ νὰ ἐκτελέσωσιν ὅσα διὰ τῶν χειρῶν ἔργα ποιοῦσιν οἱ ἀνθρώποι, οἱ βόες θὰ παρίστασαν τὸν ἑαυτῶν θεὸν ὡς βοῦν καὶ οἱ ἵπποι ὡς ἵππον καὶ τὰ λοιπὰ ζῷα ὁμοίως ἑαυτοῖς θὰ ἐδίδον τῷ θεῷ μορφάς. Τὸ λέγειν τὸν θεὸν γεννητὸν εἶνε, λέγει, ἐξ Ἰσοῦ ἀσεβὲς ὅσον καὶ τὸ ἀρνείσθαι τὴν ὑπαρξίν τοῦ θεοῦ. Ἐπιτιμᾷ σφοδρῶς τῷ Ὀμήρῳ καὶ Ἡσιόδῳ, ὅτι πάντα τὰ ψεκτὰ καὶ ἐξουειδιστικὰ ἔργα, πάσας τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀνοησίας τῶν ἀνθρώπων ἀπέδωσαν εἰς τοὺς θεοὺς. Ὁ θεὸς εἶνε κατὰ τὸν Ξενοφάνην εἰς, ἀναρχος καὶ αἰδῖος, πάντων τῶν πεπερασμένων ὄντων ὑπέρτερος, ἠθικῶς τέλειος, καθαρὰ καὶ ἀπειρος διάνοια.

Τὸ καθαρὸν τοῦτο καὶ ὑψηλὸν περὶ θεοῦ κήρυγμα τοῦ Ξενοφάνους, πεντακόσια ἔτη πρὸ Χριστοῦ κηρυχθέν, ὑπῆρξε καινὸν φῶς, λαμπρὸς φαινὴ τὰς τῶν Ἑλλήνων διανοίας καταναγάσασα, δύναμις, καθ' ἣς οὐδεὶς λόγος ἐδύνατο ν' ἀνταχθῆ. Ὑπῆρξε σπέρμα ζωογόνον πεσοῦν εἰς γῆν γόνιμον. Διὸ βλέπομεν ἐν Ἰταλίᾳ τοὺς αὐτοὺς περὶ θεοῦ ὀρισμοὺς ἐπαναλαμβάνομένους ἐν τῇ Πυθαγορείῳ σχολῇ, ἀκούομεν ἐν Σικελίᾳ τὸν Ἐμπεδοκλέα τὴν τοῦ Ξενοφάνους περὶ θεοῦ μελωδίαν ψάλλοντα.

Ἐν ᾧ δ' ἐκ τῆς Κολοφῶνος τοιοῦτον φῶς σελαγίζει, ἐκ τῆς Σάμου ἕτερος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας υἱὸς ὁ Πυθαγόρας ἀνάπτει τηλεφαῖν πυρσὸν καὶ διαφωτίζει καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἄδου τὰ ἀνήλια σκόπη, εἰσάγει τὴν ζωὴν καὶ ἐνθα μόνος ὁ θάνατος

ἐβασίλευε καὶ ἐμφυτεύει ἐκεῖ θανμαστὰς ἐλπίδας καὶ διακοσμεί καὶ ἠυθμίζει οὕτω τὸν ἠθικὸν τῆς κοινωνίας βίον. Τὰς περὶ ἀνταποδόσεως ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ ἀπλᾶς νύξεις τοῦ Ὀμήρου κατέστησεν ὁ Πυθαγόρας δραστικώτατον δόγμα ἐν τῇ σχολῇ αὐτοῦ.

Μετ' ὀλίγον ἀκούομεν τὸν βαθῖν τῆς Ἐφέσου φιλόσοφον μετὰ τῆς φυσικῆς αὐτοῦ πικρίας καὶ τῆς ἀνυπερβλήτου δυνάμεως λόγου τὸ μὲν ὡς μοιρὰς τὰς ταπεινὰς περὶ θεοῦ δόξας ψέγοντα καὶ ὡς βδέλυγμα στηλιτεύοντα τὸν θρησκευτικὸν τῶν Ἑλλήνων βίον, τὸ δὲ συμπληροῦντα τὴν περὶ θεοῦ διδασκαλίαν τοῦ Ξενοφάνους καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ αἰρόμενον ὑπὲρ τὴν πίστιν τῶν τότε ἐξόχων διανοιῶν εἰς τυφλὴν εἰμαρμένην καὶ εἰς φθόνον τοῦ θεοῦ, συλλαμβάνοντα δὲ οὕτω βαθεῖαν περὶ θεοῦ ἔννοιαν, ὥστε προκατέβαλε τὰ σπέρματα θεωρίας, μελλούσης ν' ἀναφυῇ πολλοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας.

Εὐθύς μετὰ τὸν Ἡράκλειτον παρέρχεται εἰς τὸ μέσον ἄλλος Μικρασιάτης, ὁ Κλαζομένιος Ἀναξαγόρας, κηρύττων τὸ θεσπέσιον κήρυγμα, ὅτι νοῦς ἐστὶν ὁ τὰ πάντα διακοσμήσας σύμπας δ' ὁ φρονῶν κόσμος ἐστρεψε φαιδρὸν τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν θεῖον κήρυκα καὶ ἐπευφήμησεν αὐτὸν ὡς μόνον νῆφοντα, τοὺς δὲ πρότερον εὔρισκε νυστάζοντας καὶ φλυαροῦντας. Τὸ θελξικάρδιον τοῦτο φῶς, ὑπερ ἐξέπεμψε φιλοστόργως ἢ Μικρὰ Ἀσία πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἐδέξατο μετὰ χαρᾶς ἢ μήτηρ καὶ μετὰ μητρικῆς στοργῆς περιέθαλψε καὶ ἠύξησε διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς υἱῶν Σωκράτους Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους.

Ἄλλοι δὲ μετὰ τούτους ἐνδοξοὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ παῖδες, ὁ ἐκ Κιτίου τῆς Κύπρου Ζήνων καὶ ὁ ἐκ τῆς Ἀσσοῦ τῆς Τρωάδος Κλεάνθης καὶ ὁ ἐκ Σόλων τῆς Κιλικίας Χρύσιππος καὶ οἱ λοιποὶ τῆς σοβαρᾶς καὶ σεμνοτάτης Στοᾶς τρόφιμοι ἄλλην διανοήσεως ὁδὸν πορευόμενοι καὶ εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν ἀνθρώπων καταλλέξαντες ἐκήρυττον τὰ δόγματα ταῦτα διαπρυσίως.

Πρὸς τὰ κηρύγματα ταῦτα δὲν ἐδύναντο νὰ ἔχωσι βε-

βυσμένα τὰ ὦτα οἱ παῖδες Ἑβραίων, ὧν οἱ προφηταὶ ἀπὸ τοῦ
 δου π Χ. αἰῶνος ἐμάχοντο γενναίως κατὰ τῆς πολυθείας τοῦ
 Ἰσραὴλ καὶ ἐδίδασκον τὴν μονοθεΐαν, ἣς τὰς πρώτας ἀρχὰς
 εἰσηγήσατο μὲν ὁ Μωϋσῆς, ἀλλ' ἔμειναν κτήμα μόνον αὐτοῦ
 καὶ ὀλίγων αὐτῶ ὁμοφρόνων. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ συναρ-
 πασθῶσι ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς μελωδίας τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, ἀφ'
 οὗ ὁ μέγας τοῦ ἑλληνισμοῦ υἱὸς διὰ τῶν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρω-
 πισμοῦ πρωτοφανῶν αὐτοῦ ἀθλημάτων κατέστησεν ἀγαστὴν
 ἐν Ἀνατολῇ τὴν ἀρμονίαν τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων. Ἡ θεω-
 ρητικὴ τῶν Ἑλλήνων μονοθεΐα εὗρεν ἐπίκουρον τὴν πρακτι-
 κὴν μονοθεΐαν τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Ὁ ἔθνικὸς καὶ το-
 πικῶς περιορισμένος καὶ μισαλλοεθνὴς τῶν Ἰουδαίων θεὸς
 ὑπεχώρησεν εἰς τὸν θεὸν τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, εἰς τὸν
 θεὸν τῶν ὄλων, θεὸν ὑπεράνω χώρου καὶ χρόνου, θεὸν πηγῆν
 τοῦ ἀγαθοῦ, θεὸν προνοητὴν, θεὸν τιμωρὸν τῶν ἀδίκων καὶ
 βραβευτὴν τῶν δικαίων, θεὸν ἀγάπης, εἰς ὃν ματαίως ἠγωνί-
 ζοντο νὰ ἀνυψώσῃσι τὴν συνείδησιν τοῦ Ἰσραὴλ οἱ προφη-
 ται. Ὅτε ὁ σωτήριος οὗτος συγκεκρισμὸς συνετελέσθη, ὅτε τὰ
 ὑψηλὰ τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας διδάγματα διαφωτίσαντα, κα-
 θάραντα καὶ ἀνυψώσαντα συνεξωμοίωσαν ἑαυτοῖς ὅτι χρη-
 στίον ὑπῆρχεν ἐν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει τῶν ἄλλων ἐν
 τῇ Ἀνατολῇ λαῶν, τότε ἦλθεν, ἵνα κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦ-
 λον εἰπῶ. τότε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου πρὸς ἐμφάνισιν
 θρησκείας πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ πάντων τῶν αἰώνων, τότε
 ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ παιδαγωγὸν καὶ σωτήρα
 τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Τὴν νέαν τοῦ κόσμου θρησκείαν, ὑπὲρ ἣς ἐπὶ τοσοῦτους
 αἰῶνας ἐπόνησεν ἡ βαθεΐα τῶν Ἑλλήνων διάνοια, καὶ μετὰ
 τὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς Ἑλληνες πάλιν ἢ Ἑλληνικῶς διανοού-
 μενοι ἐκήρυξαν, διεσάφησαν καὶ ἀκραδάντως ἠδραίωσαν καὶ
 κατέστησαν οὕτως Ἑλληνικὴν, ὥστε, ἂν παραλίπωμεν τὴν κατὰ
 σάρκα καταγωγὴν τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτῆς καὶ τὰς Ἰουδαϊκὰς πέδας,
 δι' ὧν οἱ πρῶτοι Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ προσεπάθησαν νὰ δεσ-
 μεύσῃσι καὶ περιορίσῃσι τὴν παγκόσμιον ἀποστολὴν τῆς τοῦ

Χριστοῦ θρησκείας, πάντα τὰ λοιπὰ, τὰ ὑψηλὰ καὶ θεῖα καὶ
 σωτήρια, τὰ σθένους καὶ μεγαλείου μεστὰ, Ἑλληνες μόνον ἐδύ-
 νατο νὰ ἐννοήσῃσι καὶ βαθέως ἐκτιμήσῃσι, νὰ κηρύξῃσι καὶ
 διασαφήσῃσι καὶ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἐδραϊώσῃσι. Διὰ
 τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅτε ὁ Φίλιππος εἶπεν
 αὐτῷ· Διδάσκαλε, Ἑλληνες ἔξω ζητοῦσί σε, ἀνεφώνησε, τὴν
 ἱστορικὴν ἅμα καὶ προφητικὴν ἐκείνην ῥῆσιν· “Νῦν ἐδοξάσθη
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου”.

Ἡ νέα θρησκεία εἶνε νέος τύπος ἑλληνισμοῦ. Καὶ ὅμως
 ξένον ὅλως καὶ παράδοξον φαίνεται τὸ πρᾶγμα, ὅτι ὁ μὲν χρι-
 στιανισμὸς ἐπολέμησε κρατερῶς πρὸς τὸν ἑλληνισμόν, καὶ τὸ
 ὄνομα ἑλληνισμὸς ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Χριστιανοῦ ἐσημαίνειν
 ἀσέβειαν καὶ ἀθεότητα· οἱ δὲ Ἑλληνες πάλιν ὑπελάμβανον τὸν
 χριστιανισμόν συρφετὸν Ἰουδαϊκὸν καί, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος
 τῶν ἐθνῶν, μωρία ν. Ἡ παραδοξία αὕτη παντελῶς ἀφρεται,
 ἂν ἀναλογισθῶσιν τὸ μὲν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα
 τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπολέμει πρὸς τὴν χυδαίαν εἰδωλολατρείαν καὶ
 τὸν ἄκοσμον θρησκευτικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὄχλου βίον, καθ'
 οὗ πρῶτοι ὁ Ξενοφάνης καὶ Ἡράκλειτος διὰ πάσης αὐτῶν τῆς
 δυνάμεως κατεξάνεστησαν καὶ ὅστις ἐν τῇ πεφωτισμένῃ συνει-
 δήσει τῶν Ἑλλήνων ἦτο ἤδη ἀπὸ πολλοῦ καταδικασμένος,
 τὸ δὲ ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ χριστιανισμοῦ οὐδὲν εἶχε κοινὸν
 πρὸς τὸν ταπεινὸν καὶ ἄσοφον ἑλληνισμόν, τὸν ἐξορίσαντα
 τῶν Ἀθηνῶν τὸν Ἀναξαγόραν καὶ καταδικάσαντα εἰς τὸν
 διὰ κωνείου θάνατον τὸν Σωκράτην. Ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ χρι-
 στιανισμοῦ ἦτο ὁ τῶν ἐξοχωτάτων Ἑλληνικῶν διανοιῶν ἑλλη-
 νισμὸς, ἦτο ὁ ἑλληνισμὸς τοῦ Ξενοφάνους καὶ τοῦ Ἡρακλεί-
 του, τοῦ Ἀναξαγόρου καὶ τοῦ Σωκράτους, τοῦ Πλάτωνος καὶ
 τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ζήνωνος καὶ τῆς ἄλλης θαυμαστῆς
 τῶν μεγάλων Ἑλλήνων χορείας. Ἀφ' οὗ δὲ πρὸς τὰ περὶ
 θεοῦ διδάγματα τῶν φωστῆρων αὐτῆς τούτων δὲν συνεβιβά-
 ζετο ἢ Ἑλληνικὴ ὑποστάθμη, πῶς ἐδύνατο νὰ συμβιβασθῇ πρὸς
 τὸ ἔξαρμα τῆς τούτων διδασκαλίας, τὸν χριστιανισμόν; Ἄν
 δὲ καὶ σοφοὶ Ἑλληνες κατεφρόνουν τῆς νέας θρησκείας, τοῦτο

προήρχετο ἐκ τούτου, ὅτι μήπω εἰσδύντες εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ἠθικὸν ὕψος καὶ κάλλος αὐτῆς, ἔξωτερικῶς δὲ μόνον ἐκ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ ἀκαλλοῦς πάθους τοῦ θεοῦ ἰδρυτοῦ κρίνοντες οἱ φύσει τὸ καλὸν λατρεύοντες καὶ ἐκ γῆς βαρβάρου οὐδὲν σοφὸν προσδοκῶντες Ἕλληνες ὑπελάμβανον ἐκ προκαταλήψεως τὴν νέαν διδασκαλίαν ὡς παράνοιαν καὶ μωρίαν.

Ἐν τῷ νέῳ ἄρα θρησκευέματι ζῆ ὁ ἀληθὴς καὶ γνήσιος ἑλληνισμὸς δι' αὐτοῦ ἔλαβεν ὁ διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος ἑλληνισμὸς μορφὴν προσφνεστέραν καὶ δραστικωτέραν πρὸς διαπαιδαγώγησιν καὶ ἀνύψωσιν καὶ εὐδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος δι' αὐτοῦ μεταλαμπαδεύεται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ζῶν καὶ θρῶν πρὸς τελείωσιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Τὴν ἀθανασίαν αὐτοῦ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς δύο μεγάλα γεγονότα ὑφείλει, εἰς τὴν διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐξάπλωσιν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Διότι ἀμφότερα τὰ γεγονότα ταῦτα ὑπὸ διάφορον σχῆμα τὸν αὐτὸν προέθευτο σκοπὸν, τὴν ἐνότητά τοῦ ἀνθρώπου γένους, τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἔξωτερικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθερίαν, τὴν ἰσότητά πάντων τῶν ἀνθρώπων, τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν τελείωσιν καὶ θεώσιν αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ εἶνε διδάγματα καὶ ἐξοχὴν Ἑλληνικά, ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸν καλούμενον ἑλληνισμὸν. Εἰς τὴν γένεσιν δὲ καὶ ἐξάπλωσιν τῶν εὐγενεστάτων τούτων διανοημάτων συνεβάλετο πρῶτιστά πασῶν τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν ἡ Μικρὰ Ἀσία διότι καὶ τοὺς πρῶτους ἐπινοητὰς καὶ τοὺς μέσους καλλιεργητὰς καὶ τοὺς τελευταίους τελειωτὰς τούτων αὕτη ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε.

Τηλικούτους μὲν ἄθλους ἐξεπόνησεν ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπὲρ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἰδίᾳ καὶ πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας καθόλου, νῦν δὲ ἐν ποίᾳ κατωστάσει διάκειται;

Ἡ Μικρὰ Ἀσία διακεῖται τὴν ὡς ὁ ἀρχαῖος θαλασσιος ὄμιλος Πλάτωνος. Ὅπως ἐκείνου εἰ ἐπὶ τῆς βίης τῶν κυμάτων

βλάβαι καὶ τὰ ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτοῦ προσπεφυκότα φύκη καὶ ὄστρακα καὶ ἡ ἄλλη θαλασσία πιναρότης ἐξήλλαξαν τὴν μορφήν καὶ κατέστησαν ἀδιὰγνωστον, οὕτω καὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ τὴν ἀγλήσσαν μορφήν ἐκάκωσαν καὶ διέστρεψαν καὶ μετεμύρφωσαν μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς φωνῆς μακροαῖωνα δεινοπαθήματα, ἀλλεπάλληλοι ἐθνολογικοὶ κατακλισμοὶ καὶ πολιτικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ καταδιωγμοί. Ἄλλ' ὅπως ὑπὸ τὰ φύκη καὶ τὰ ὄστρακα διεφάνετο ἐπὶ τοῦ θεοῦ Γλαύκου ἡ θεία ἰδιότης, οὕτω καὶ ὑπὸ τὴν κεκακωμένην καὶ δειλὴν μορφήν τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνος, ὑπὸ τὴν ἀρμενίζουσαν καὶ τουρκίζουσαν καὶ ἄλλως βαρβαρίζουσαν αὐτοῦ φωνήν, ὑπὸ τὸ δουλικὸν αὐτοῦ σχῆμα κρύπτονται βαθέως οἱ σεμνοὶ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ εὐγενείας χαρακτηρισμοί. Ὁμοιάζει, ἵνα καὶ ἄλλην τοῦ θεοῦ Πλάτωνος εἰκόνα λάβω, πρὸς τὸν θεσπέσιον τῆς ἀνθρωπότητος διδάσκαλον, πρὸς τὸν ἡρώα τῆς ἠθικῆς Σωκράτην, ὅστις ἐξῴθεν μὲν βάρβαρος τις καὶ Σειληνώδης ἐφαίνετο, ἐὰν δὲ τις εἰσέδυνεν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὗρισκεν ἐν αὐτῇ θειοτάτους λόγους καὶ πλείστ' ἀγάματ' ἀρετῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντας. Οὕτως, ἐὰν διορατικώτερον καὶ ἐταστικώτερον προσηλώσῃς ἐπὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ Ἑλληνος βλέμμα, ἐὰν ἀνιχνεύσῃς τὸν οἰκογενειακόν, τὸν κοινωνικόν, τὸν θρησκευτικὸν αὐτοῦ βίον, φαινότατα θὰ ἴδῃς ἀναλάμποντα τῆς ἀληθοῦς αὐτοῦ καταγωγῆς καὶ ὑποστάσεως τὰ γνωρίσματα. Θὰ ἀναγνωρίσῃς αὐτὸν ἀρχαῖον Ἑλληνα ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς πανηγύρεσιν, ἐν ταῖς ἀγῶσι καὶ ταῖς παιδιαῖς, ἐν ταῖς σοβαραῖς οἰκογενειακαῖς τελεταῖς τοῦ γάμου καὶ τῆς κηδείας, ἐν παῶσι τοῖς ἠθεσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς ἔθιμοις θὰ αἰσθανθῇς τὸ βαθὺ καὶ ἀφραστον πρὸς τὸν πατριὸν ἑλληνισμὸν συναίσθημα ἢ μᾶλλον πάθος, τὴν γνησίως Ἑλληνικὴν φιλομάθειαν, τὴν πατριὸν φιλοξενίαν, τὸν ἀσβεστον πόθον πρὸς ἐθνικὰς μεγαλοπραξίας, τὴν ἀνυπέρβλητον ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ ὑπερηφανίαν, δι' ἣν τὰ πάντα εἶνε ἐτοιμὸς νὰ θυσιάσῃ, ἵνα μὴ φανῇ ὕστερόν κατά

τι τῶν ἄλλων, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἐν τοῖς συνοίκοις λαοῖς.

Τὴν ἐξωτερικὴν λοιπὸν μόνον μορφήν ἴσχυσαν οἱ δυσμενεῖς χρόνοι νὰ μεταβάλωσι, τὸ οὐσιωδέστατον δ' ὅμως καὶ τιμιώτατον καὶ ὑπὲρ πᾶν ἐπίγειον ἀγαθὸν κείμενον ἔμεινεν ἀκραιφνῶς Ἑλληνικόν. Ἐμειναν Ἑλληνικὰ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ θεὸς τοῦ Μικρασιάτου. Ἀλλὰ νῦν καὶ ταῦτα τὰ ὕψιστα αὐτοῦ ἀγαθὰ κινδυνεύουσι. Ψυχὴ καὶ θεὸς τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας ὁμοῦ ἴστανται καὶ ὁμοῦ πίπτουσι. Τοῦτο καλῶς γινώσκουσιν οἱ ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ τὰς ψυχὰς ἐμπορευόμενοι διὸ ἀγωνίζονται νὰ ἀντικαταστήσωσι τὸν θεὸν αὐτοῦ ἀντὶ θεοῦ ξένου, ἵνα καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὑποκατασταθῇ ὑπὸ ξένης ψυχῆς. Ἄνθρωποι παρὰ τῶν μεγάλων ἡμῶν πατέρων μαθόντες νὰ ψελλίζωνται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἔρχονται νῦν ὑπὸ τὸ πρόσημα, ὅτι θὰ διδάξωσιν ἡμᾶς τὰ περὶ θεοῦ μεγάλα ἐκείνων διανοήματα, ἔρχονται, λέγω, προσφέροντες ἡμῖν θεὸν ξένον. Ἄν θέλομεν ἡμεῖς ξένον θεόν, οὐδὲ διδασκάλους περὶ θεοῦ ξένους. Ἐχομεν τὸν θεόν, ὃν ἡ χρυσοῦ σειρὰ τῶν μεγάλων ἡμῶν φιλοσόφων καὶ θεολόγων ἐδίδαξε τὸν κόσμον· ἔχομεν διδασκάλους περὶ θεοῦ τὸν Ξενοφάνην καὶ τὸν Ἡράκλειτον καὶ τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν Σακράτην τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Ἀπόστολον Παῦλον καὶ τὸν Ἰωάννην, τὸν Βασίλειον καὶ τοὺς Γρηγορίους καὶ τὸν Χρυσόστομον καὶ τὴν ἄλλην ἀτελεύτητον χορείαν τῶν φωστήρων τῆς ἀνθρωπότητος. Τί ζητεῖτε ἐν τοῖς οἴκοις τῶν διδασκάλων ὑμῶν, προσηλυτισταί, ἀφ' οὗ τὰ διδάγματα αὐτῶν οὐδ' ἦψαντο τῆς ψυχῆς ὑμῶν, ὡς τὰ ἔργα ὑμῶν μαρτυροῦσιν; Οὕτως ἀποδίδοτε τὰ τροφεῖα ἐχθρας ἐν ἡμῖν φυτεύοντες καὶ πολέμους ἀντὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, ἣν παρ' ἡμῶν ἐδιδάχθητε;

Τῷ Μικρασιατικῷ ἄρα ἑλληνισμῷ δὲν πρόκειται μόνον ὁ ἀγὼν ν' ἀποξέσῃ ἀπὸ τοῦ παγκάλου ποτὲ σώματος αὐτοῦ τὰ φύκη καὶ τὰ ὄστρακα καὶ τὴν ἐπικαθημένην τῶν αἰώνων σκωρίαν, ἵν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ καλλονήν, τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ σεμνότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θε-

ωρητικὴν καὶ πρακτικὴν εὐκίνησιαν, ἀλλὰ νὰ παύσῃ καὶ τοὺς πολεμίους τοῦτους τῶν ἀληθῶν τοῦ Χριστοῦ διδαγμάτων τοῦ νὰ ἐμπορευῶνται παρ' ἡμῖν τὰ ἅγια καὶ τοὺς μαργαρίτας, οὓς ἡμεῖς αὐτοῖς παρεδώκαμεν.

Ἐν τῷ εὐγενεστάτῳ τούτῳ ἀγῶνι τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ ἐν τοῖς προμάχοις ἐτάχθη νὰ ἀγωνισθῇ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος· διὸ ὁδηγούς καὶ ἡγεμόνας προέστησεν ἑαυτῷ τοὺς σήμερον ἑορταζομένους Τρεῖς Ἱεράρχας, τοὺς μεγάλους τῆς ἐκκλησίας φωστῆρας, τοὺς τοῦ ἑλληνισμοῦ προμάχους, τοὺς πολύχους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ὅτε ὁ χριστιανισμὸς ἐπολεμείτο ἐξωτερικῶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀμάχων ὄπλων τῆς τε κοσμικῆς καὶ πνευματικῆς δυνάμεως τῆς παμβασιλείας τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἐσωτερικῶς δὲ ὑπὸ δεινῶν αἰρέσεων, καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἀποβάλλῃ τὸν καθολικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα, νὰ παύσῃται δῆλα δὴ οὕσα θρησκεία τῆς ὕλης ἀνθρωπότητος καὶ νὰ μεταπέσῃ εἰς ἄπλοῦν Ἰουδαϊσμὸν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀνεπαρκῶν θεωρουμένων θρησκευμάτων ἢ καὶ εἰς μίαν τῶν πολλῶν φιλοσοφικῶν αἰρέσεων, τότε κατὰ τῶν φοβερῶν τούτων κινδύνων ἐτάχθησαν ἀτρόμητοι πρόμαχοι τῶν αἰώνιων τοῦ Εὐαγγελίου ἀληθειῶν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ἔσωσαν τὸν κύριον αὐτοῦ χαρακτήρα ὡς θρησκείας τοῦ κόσμου, οἷαν αὐτὴν παρεσκεύασαν οἱ μεγάλοι Ἕλληνες φιλόσοφοι, ἐκήρυξε δι' ἀκαμάτων καὶ μαλερῶν πόνων ὁ Παῦλος, διετύπωσε τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ἠδραίωσαν διὰ τοῦ τιμίου αὐτῶν αἵματος νέφος μαρτύρων καὶ διεμόρφωσαν αἱ εὐγενεστάται καὶ θρησκευτικώταται διάνοιαι τῶν Ἑλλήνων πατέρων τῆς ἐκκλησίας. Εἰς τοὺς Τρεῖς ἄρα Ἱεράρχας ὀφείλεται ἡ εὐγνωμοσύνη, ὅτι διετηρήθη ὁ ἰδιάζων τῆς θρησκείας καθολικὸς χαρακτήρ, ὅτι δὲν διεσπάσθη ἀπὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ δὲν διέσπασε τὴν συνοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅτι ἔμεινεν Ἑλληνικὴ ὡς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἐβαπτίσθη καὶ ἐξετράφη, ὅτι ἐγένετο φορεὺς τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ἡ σώτετρα κιβωτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους. Χριστιανισμὸς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐσήμαινεν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ Ἑλληνικὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ

ἐκινδύνευεν ὁ ἑλληνισμὸς νὰ ἀπολέσῃ τὸν μέγιστον καὶ δρα-
στικώτατον καὶ σωτηριώτατον διδάσκαλον πρὸς ἕξανθρωπι-
σμὸν τῶν βαρβάρων λαῶν, πρὸς διατήρησιν τῆς αἰγλης, ἣν
ἐκτίσαστο καὶ διατήρει ἕως τότε, πρὸς ἐξομοίωσιν καὶ ἐξελλη-
νισμὸν τῶν σαλευομένων ἔτι κατὰ τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα Ἀσια-
τικῶν λαῶν. Οἱ ἐμβαπτίζόμενοι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ χρι-
στιανισμοῦ ἐξήρχοντο Ἕλληνες χωρὶς κἄν νὰ φαντασθῶσι
τοῦτο μῆτε οἱ βαπτίζοντες μῆτε οἱ βαπτιζόμενοι. Ἐγκλεισθέν-
τες δ' ἔπειτα κατὰ τοὺς ἐπελθόντας ἀλλεπαλλήλους κατακλυ-
σμοὺς ὡς ἐν σωτηρίῳ κιβωτῷ τῇ θρησκείᾳ ἐκλυθώνίζοντο ἐν
αὐτῇ σκληρῶς καὶ ἀνήκουστα κακὰ ἔπασχον ἐπὶ μακροτάτους
αἰῶνας, ἀλλ' ἐδυνήθησαν καίπερ συντετριμμένοι καὶ ἡμιθνή-
τες νὰ διασωθῶσι. Νῦν δὲ συνερχόμενοι εἰς ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ
δεινοῦ σάλου καὶ κλύδωνος θαυμάζομεν καὶ ἀγαπῶμεν καὶ
περιέπομεν τὴν σῴτειραν κιβωτὸν καὶ τοὺς θείους αὐτῆς ναυ-
πηγούς καὶ κυβερνήτας.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἐγένοντο χαρακτηριστοὶ κατ' ἕξοχὴν θρη-
σκευτικοί, ποιητικοὶ τὴν φύσιν, ἰσχυροὶ καὶ διαυγεῖς διάνοιαι,
ἐνθουσιώδεις λάτρεις τῆς ἀληθείας, θαυμασταὶ τοῦ αἰωνίου κάλ-
λους, τῆς εὐπειρίας καὶ τῆς γλαφυρίας θεομύτατοι ἔρασταὶ καὶ
καὶ δεξιώτατοι φιλοτεχνηταί. Ἐπῆρξαν ἡρώες πρακτικῆς ἐνερ-
γείας, ἕξοχα παραδείγματα φιλανθρωπίας, ἀπαράμιλλα πρῶ-
τοπα ψυχικοῦ σθένους, τύποι μετριοπαθείας καὶ ταπεινοφρο-
σύνης, πηγὰ ἀνεξάντλητοι ἀγάπης. Διὰ τοιούτων δ' ἀρετῶν
διεξήγαγον νικηφόρον τὸν ἀγῶνα καὶ ἀνέφηναν τὸν χριστια-
νισμὸν ἐν ἀκρόατφ Ἑλληνικῆ μορφῆ, κατέστησαν δ' οὕτω τὰ
ὀνόματα αὐτῶν θρησκευτικὴν ἄμα καὶ ἐθνικὴν τῶν Ἑλλήνων
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας σημαίαν, περὶ ἣν οὗτοι ἐπὶ 15 αἰῶνας ἤδη
συνεσπειραμένοι ὄντες ἀγαπῶσι πᾶν κακὸν νὰ πάσχωσιν ὑπὲρ
αὐτῆς, μάκαρας δὲ καὶ τρισμάκαρας ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνουσιν,
ἐὰν πιστοὶ εἰς τὴν σημαίαν ταύτην διατελέσαντες ἀπέλθωσι
τῆς ζωῆς ἀκέραιον αὐτὴν τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν καὶ ἔτι μάλ-
λον ἀγαπητὴν καὶ σεβαστὴν παραδόντες.

Τούτους τοὺς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πολιούχους ἔχων προστά-

τας καὶ καθηγεμόνας ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ὁ Σύλλογος τῶν Μι-
κρασιατῶν θὰ στοιχίσῃ ἀπαρεγκλίτως τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἴχνεσι.

α) Θὰ ὑπερασπίσῃ τὴν θρησκείαν κατὰ τοῦ ἀποτροπαίου
προσηλυτισμοῦ, ὅστις ὡς ψυχοβόρος σκόληξ ἐνιδρύθη πολ-
λαχοῦ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ ὁ ἱερός
κλήρος, ἵνα ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ ἀληθείας σθένης
λαμβάνων καταγωνίζηται τὰς μεθοδεῖας τῶν ἀπ' αὐτοῦ μὲν
ποτε ἕξανθρωπισθέντων, νῦν δὲ πρὸς ἀμοιβὴν ἐρχομένων χάλ-
κεα ἀντὶ χρυσεῖων ν' ἀνταλλάξωσιν. Ἀνάγκη νὰ διδαχθῶσι
πολλοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ γνώσις, ἵνα ἐπιγνώσι τὴν τιμητικω-
τάτην ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσιν αὐτῶν καὶ μὴ ἀνταλλάσσωσιν αὐ-
τὴν ὥσπερ οἱ ἀγροῖκοι λαοὶ τοὺς ἑαυτῶν ἀδάμαντας ἀντὶ ὑα-
λίνων ἀθρυμάτων. Ἀνάγκη ἵνα, ἐνθα πρότερον πολυπληθεῖς
ὑπῆρχον φωτοβόλοι ἐστίαὶ γραμμάτων, ἐνθα βασιλεία μεγάλα
καὶ ἰσχυρὰ ἤκμαζον καὶ ἐθαλλον, νῦν δὲ ἐρήμωσις καὶ ἀδυνα-
μία ἐσχάτη καὶ σκότος ψηλαφητὸν καὶ ἀγνοία παντελῆς τῶν
ἐκεῖ ὄντων καὶ συμβαινόντων ἐπικρατεῖ, ἀναθήλη καὶ πάλιν
τὸ δένδρον τοῦ πολιτισμοῦ, ἀναφανῶσι καὶ πάλιν φωστῆρες
τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος διαφωτίζοντες.

β) Θὰ ἐξασκήσῃ τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, ἃ αὐτοὶ πρῶ-
τοι οἱ ἱεράρχαι εἰσήγαγον εἰς τὴν κοινωνίαν.

γ) Θὰ μιμηθῇ τὸν ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν πρὸς
θεραπείαν τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅστις καὶ δι' αὐτῶν κατέστη ἀν-
θρωπισμὸς καὶ τελείωσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

δ) Θὰ καλλιεργήσῃ τὰς ἀρετάς, ἐφ' αἷς ἐκείνοι διέπρεψαν
καὶ κατέστησαν ἀσφαλεῖς ὁδηγοὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ πάντων
τῶν αἰώνων καὶ περιεβλήθησαν τὴν αἰγλην τοῦ ἀγίου καὶ τῶν
προμάχων τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου τε-
λειώσεως.

ε) Τὰ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον θεσπέσια αὐτῶν
διδάγματα ἐν τῇ ψυχῇ ζῶντα καὶ δρῶντα ἔχοντες θὰ ἐργα-
σθῶμεν, ἵνα συσφιγθῶσιν οἱ πατριωτικοὶ τῶν συνοίκων λαῶν
δεσμοὶ καὶ ἀναπτυχθῇ παρ' αὐτοῖς τὸ συναίσθημα τοῦ πα-
τριωτισμοῦ, ὥστε νὰ λογίζονται πάντες κοινούς ἐχθροὺς τοὺς

ὑποσκελίζοντας καὶ ὑπονομεύοντας μίαν οἰανδήποτε τῶν συνολικῶν φυλῶν καὶ κοινοὺς φίλους τοὺς προβιβάζοντας τὴν ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ συμβίωσιν καὶ τὴν ἐν κοινῇ συμπράξει εὐμερίαν καὶ προαγωγὴν τῆς κοινῆς πατρίδος ἐν τῷ ἀνθρωπισμῷ.

Τοιοῦτους εὐγενεῖς σκοποὺς προέστησεν ἑαυτῷ ὁ ἡμέτερος Σύλλογος, τοιαῦτα ιδεώδη προβάλλει τοῖς Μικρασιάταις. Εἰς τοιοῦτους φιλανθρωποὺς ἀγῶνας παρακελεύεται πάντας αὐτοὺς ἐν προμάχοις θέλων νὰ ἀγωνίζηται.

Τὴν ἀρχαίαν δ' αὐτῶν δόξαν, τοὺς παλαιοὺς αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ἐνδοξοτάτους ἄθλους, τὸ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ διὰ πρώτης τάξεως ἔργων κτηθὲν ἀξίωμα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπομνήσκων τοὺς Μικρασιάτας ἐν παντὶ καὶ πάντοτε θὰ ἀναφωνῇ πρὸς αὐτοὺς ὁ Σύλλογος τῶν Μικρασιατῶν τὸ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ποιητοῦ·

Ὡ τέκνα γῆς ἐνδόξου, παῖδες δαφνηστεφῶν πατέρων,
μέμνησθε

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχοι ἔμμεναι ἄλλων,
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἳ μὲγ' ἀριστοί.

Τῇ 2^ῃ Δεκεμβρίου 1891 κατὰ τὴν γενομένην μετὰ τὰς ἀρχικερασίας ἐγκατάστασιν τοῦ Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν ὁ πρόεδρος Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης προσεφώνησε τὰ μέλη ὡδε·

Ἀγαπητοὶ συμπατριῶται.

“Ἰδοὺ δὴ τί καλὸν ἢ τί κερπὸν ἄλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;”
(Ψαλμ. 132).

Ἡ ῥῆσις αὕτη μεγάλης ποιητικῆς καὶ τρυφερωτάτης ψυχῆς ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν χαρὰν, ἣν αἰσθανόμεθα σήμερον πάντες ἐπὶ τῇ ἀδελφικῇ ἡμῶν συνενώσει. Τίνος ἡμῶν δὲν ἐπέξε τὰ στήθη καὶ δὲν ἐνύσσε βαθέως τὴν καρδίαν ἡ ἔλλειψις δεσμοῦ συναγωγῆς, κοινοῦ κέντρου, εἰς ὃ τὰ τέκνα μεγάλης καὶ ἐνδόξου μητρὸς συνερχόμενα ἐδύναντο νὰ αἰσθάνωνται τὴν ὑψίστην ἡδονήν, ἣ νῦν πληροὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν, τὴν ἡδονήν, ὅτι τοσοῦτοι καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ ὄντες καὶ ὑπὲρ εὐγενεσιῶτων ἀγωνιζόμενοι τῆς αὐτῆς ἔσμεν ἐνδόξου μητρὸς τέκνα καὶ χάριν αὐτῆς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις ἀκοιζόμενοι; Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐποιεῖτο τὸν ἐξῆς λίαν λυπηρὸν συλλογισμόν, ὅτι δῆλα δὴ ἐν ᾧ πρὸς χιλιάδων ἐτῶν ὁ μέγας συμπατριώτης ἡμῶν Ὁμηρος εἶπε τὴν μεγάλην γνώμην

σύν τε δὴ ἐρχομένω καὶ τε πρὸς ὃ τοῦ ἐνόησεν,
ὄπως κέρδος ἔη· μόνος δ' εἰπέω τε νοήση,
ἀλλὰ τέ οἱ βράσσων τε νόος λεπτή δέ τε μήτις.

(Κ. 224)

ἐν ᾧ πρὸς δύο καὶ ἡμισείας χιλιάδων ἐτῶν ἄλλος ἡμῶν συμπατριώτης, ὁ πρῶτος τοῦ κόσμου φιλόσοφος, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, προβλέπων τὸν ἐκ Περσίας ἐπικρατούμενον εἰς τὴν ἐλευθερίαν κίνδυνον ὑπεδείκνυεν εἰς τοὺς προπάτορας ἡμῶν τὰ ἀγαθὰ τῆς συνενώσεως καὶ συμπράξεως συμβουλευτῶν, ἵνα μίαν κοινὴν ἀποδειξῶσι πόλιν κατ' ἰδίαν ἕκαστος ἐλευθέρως πολιτεύοντες, ἐν ᾧ ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, δ' τὴν πατρίδα ἡμῶν ἰδίαν ὡς

ἄνθρωπος πατρίδα σχῶν καὶ τὸ ἑαυτοῦ θειότατον ἔργον ὡς
κατ' ἐξοχὴν Ἑλληνικὸν ὑπολαμβάνων—ἐνθυμεῖσθε τὸ “Νῦν
ἔδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,” ὅτε ὁ Φίλιππος εἶπεν
αὐτῷ “Διδάσκαλε, Ἑλληνες ἔξω ζητοῦσί σε,”—Ἐμὲ λέγω, ὁ Ἰη-
σοῦς Χριστὸς κατὰ πρῶτον ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτοῦ καὶ ἡμετέροις πα-
τριδί ἐδίδαξεν “ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἔμφ' ὀνό-
ματι, ἐκεῖ εἰμι καὶ ἐγὼ ἐν μέσῳ αὐτῶν,” ἐν ᾧ ἐν τῇ πατριδί
ἡμῶν κατὰ πρῶτον ἡ σύμπηξις μιᾶς δυνάμεως Ἑλληνικῆς καὶ
συνελήφθη καὶ ἐπεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ἰστωίου καὶ Ἀρισταγόρου,
οἵ ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ὡς νόμος ἀπαράβατος ἐκράτει ἢ κατὰ
φυλὰς καὶ δὴ καὶ ἢ κατὰ πόλεις διαίρεσις—ἡμεῖς, ὧν πατέρες
ἐγένοντο οἱ μεγάλοι οὗτοι τῆς ἐνότητος διδάσκαλοι καὶ πρὸς
οὓς ἀπέτεινον τὰ ὑψηλὰ ταῦτα διδάγματα, διεκείμεθα πρὸς
ἀλλήλους ὡς ξένοι καὶ ἀδιάφοροι καὶ κατεφθειρόμεθα ἐν τῇ
ἀπομονώσει ἡμῶν; Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐποιεῖτο μετ' ἀνεκφράστου
ψυχικοῦ ἄλλου τὸν συλλογισμὸν τούτου; Ἀλλὰ τύχη ἀγαθὴ
νῦν δυνάμεθα νὰ στρέψωμεν ἑαυτοὺς πρὸς τὴν “Ἀνατολὴν”
καὶ θερμαινόμεθα ὑπὸ τῶν θαλπερῶν αὐτῆς καὶ φωτεινῶν
ἀκτίνων. Νῦν δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίζωμεν ἀλλήλους ὡς τέκνα
τῆς αὐτῆς φιλοστόργου καὶ ἀνεκτιμήτου μητρὸς, νὰ ἀναπτύσ-
σωμεν τὸ μέχρι τοῦδε συνεσταλμένοι καὶ καταπνιγόμενοι συναί-
σθημα τῆς ἀδελφότητος, νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, νὰ αἰσθανώ-
μεθα τὴν ψυχὴν ἡμῶν εὐρυνομένην καὶ αἰρομένην ἐπὶ τῇ γλυ-
κεῖᾳ συναισθήσει, ὅτι κεκτῆμεθα τόσους ἀδελφούς, τόσους φί-
λους, τόσους ἁδελφίλους, τοσοῦτους συνεργούς καὶ συλλήπτο-
ρας καὶ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ εὐγενοῦς σκοποῦ συναγωνιζομένους
ὅσα εἶνε τὰ εὐγενῆ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τέκνα. Νῦν δυνάμεθα
ἀναδιφῶντες ἀπὸ κοινοῦ τὰς ἐιδόξους τῆς πατρίδος ἡμῶν Πε-
ργαμηνᾶς νὰ πληρῶμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν χαρᾶς ἀνεκφράστου καὶ
φρονήματος γενναίου, ἀναδιδασκόμενοι δὲ καὶ τὰ μακροαῖωνα
αὐτῆς δυστυχήματα καὶ τὰς ἀνηκέστους συμφορὰς νὰ συμπα-
θῶμεν αὐτῇ καὶ νὰ κρατυνῶμεθα ἐν τῇ ἀποφάσει, νὰ παραμυ-
θῶμεν ὡς φιλόστοργα τέκνα τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν μητέρα, νὰ
ἐπιθέσωμεν βάλσαμον ἐπὶ τῶν πληγῶν αὐτῆς, νὰ παύσωμεν

τοὺς ἀναξαινοντας τὰς παλαιὰς καὶ ἐπὶ τοῦ πεπονημένου αὐ-
τῆς σεπτοῦ σώματος νέας νὰ ἀνοίξωσι προσπαθοῦντας.

Ἡ μεγάλη καὶ πολυῦμητος πατρίς ἡμῶν Ἑλλὰς ἐγένετο ἡ
βάσις καὶ τὸ θεμέλιον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καθόλου. Ὁ Ἑλληνισμὸς
ἀπεδείχθη πηγὴ πάσης σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ κατέστη συνῶ-
νυμος πρὸς τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν τελείωσιν τοῦ ἀν-
θρώπου. Ἀλλὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ κοίτης ὑπῆρξεν ἡ ἰδιαίτερα ἡμῶν
πατρίς, ἡ Μικρὰ Ἀσία μετὰ τῶν νήσων αὐτῆς. Ἄν ὑπάρχει
ἐννοια εὐγενῆς, θεσμὸς ἐξανθρωπιστικός, τέχνη καὶ ἐπιστήμη,
ἢς μήτηρ καὶ γενέτειρα νὰ μὴ ἀπεδείχθη ἡ ἡμετέρα πατρίς.
Πᾶσα πόλις καὶ κώμη, πᾶν ὄρος καὶ κοιλάς, πᾶς ποταμὸς καὶ
παράλια εἶνε μάρτυρ διαπρύσιος Ἑλληνικῆς δόξης καὶ μεγίστων
πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εὐεργεσιῶν. Ἐν τῷ ἱερῷ τῆς πατρίδος
ἡμῶν ἐδάφει ἐκαλλιεργήθη καὶ ἐξηγενεῖσθη ἡ θρησκεία, ὁ ἀρι-
στος τῆς ἀνθρωπότητος παιδαγωγός. Ἐκεῖ ἐγεννήθη Ξενοφά-
νης ὁ Κολοφώνιος, ὅστις ὡς ἐνθουσιώδης ὄψωδὸς περιέτρεχε
κατὰ τὸν μακρότατον αὐτοῦ βίον τὰς τῶν Ἑλλήνων πόλεις κη-
ρῦττων ἐνθουσιαστικῶς τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν αἰδιό-
τητα αὐτοῦ, πολεμῶν γενναϊότατα πρὸς τὰς περὶ Θεοῦ ἀνθρωπο-
μορφικὰς δοξασίας τῶν Ἑλλήνων

Εἰς θεὸς ἐν τε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος
οὐ τι δέμας θνητοῖσιν ὁμοῖος οὐδὲ νόημα.

Οὐλος ὄρᾳ, οὐλος δὲ νοεῖ, οὐλος δὲ τ' ἀκούει

Ἄλλ' ἀπάνευθε πόνοιο νόου φρενὶ πάντα κραδαίνει.

Αὐτῆς ἐστὶ γέννημα ὁ Πυθαγόρας, ὁ διὰ θρησκευτικῶν καὶ πο-
λιτικῶν διαρρουθμίσεων ἀναλαβὼν νὰ παιδαγωγῆσθαι τὴν Ἑλλη-
νικὴν κοινωνίαν.

Τῆς πατρίδος ἡμῶν τέκνον ἐστὶν ὁ Ἀναξαγόρας, ὃς πρῶ-
τος ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τὸν τοῦ παντὸς δημιουργὸν ὦρισεν νοῦν
καὶ διάνοιαν κατὰ σκοπὸν ἐνεργοῦσαν.

Τῆς ἡμετέρας πατρίδος μυροβόλον φυτὸν ἐστὶ τοῦ φιλαν-

θρωποτάτου Ἰησοῦ ἢ θεία θρησκεία, αὐτοῦ τέκνα οἱ κηρύξαιτες καὶ ἐμπεδώσαντες αὐτὴν Παῦλος καὶ Ἰωάννης καὶ Βασίλειος καὶ Γρηγόριοι καὶ Χρυσόστομος καὶ ἡ λοιπὴ τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν χαρακτήρων χορεία.

Ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι ἀνεφύη τὸ ἀγλαόκαρπον τῆς φιλοσοφίας δένδρον, καὶ συμπατριῶται ἡμῶν τὸ πλείστον ἐκαλλιέργησαν καὶ ἐθεράπευσαν μετὰ στοργῆς ὡς ἀγαπητὸν ἰθαγενὲς φυτὸν καὶ κατέστησαν αὐτὴν κραταιότατον τῆς ἀνθρωπίνης προόδου μοχλόν. Ἡμέτερός ἐστι συμπατριώτης ὁ ἀρχηγὸς τῆς φιλοσοφίας Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, ἡμέτεροι οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξίμενης. Ἡμέτεροι Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, Πυθαγόρας καὶ Μέλισσος οἱ Σάμιοι, Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος, ἡ τοῦ Σωκράτους διδάσκαλος Ἀσπασία. Ἡμέτερος Διογένης ὁ Σινωπεύς, ἡμέτεροι οἱ ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ τοῦ Πλάτωνος προεξάρχοντες Ξενοκράτης ὁ Χαλκηδόνιος, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός, Εὐδοξος ὁ Κνίδιος, Κράντωρ ὁ Σολεύς. Ἡμέτεροι οἱ πρῶτοι τῆς Περιπατητικῆς σχολῆς Θεόφραστος ὁ Λέσβιος, Εὐδήμιος ὁ Ῥόδιος, Στράτων ὁ Λαμψακηνός, Κριτόλαος ὁ ἐκ Φασήλιδος τῆς Κιλικίας, Διόδωρος ὁ Τύριος, Ἰερώνυμος καὶ Ἀνδρόνικος οἱ Ῥόδιοι, Κράτιππος ὁ Περγαμηνός, Νικόλαος ὁ Λαμψακηνός. Ἡμέτερος ὁ ἀρχηγὸς τῆς νέας Ἀκαδημείας Ἀρκεσίλαος ὁ ἐκ Πιάνης τῆς Αἰολίδος καταγόμενος. Ἡμέτεροι τῆς Ἐκλεκτικῆς σχολῆς οἱ πρωτοστάται, Βόηθος ὁ Σιδώνιος, Παναίτιος ὁ Ῥόδιος, Ἀντίοχος ὁ Ἀσκαλωνίτης καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἄριστος, Ποσειδώνιος ὁ ἐξ Ἀπαμείας, ὁ περιβόητος ἐκ Βιθυνίας ἰατρὸς Ἀσκληπιάδης, Ἐκάτων ὁ Ῥόδιος, Ἀθηνόδωροι οἱ Ταρσεῖς. Ἡμέτεροι οἱ ἐκ τοῦ Ἐπικουρείου κήπου Μητροδωρος, Πολύαινος, Λεοντεύς, Τιμοκράτης, Κολώτης οἱ Λαμψακηνοί, Ἐρμαρχος ὁ Μυτιληναῖος, Ζήνων ὁ Σιδώνιος. Ἡμέτεροί εἰσιν οἱ πλείστοι τῆς νέας Πλατωνικῆς σχολῆς. Θὰ ἐπέλιπέ με δ' ὁ χρόνος, ἂν ἤθελον νὰ καταριθμήσω πάντας τοὺς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας φιλοσόφους.

Ἡ δ' ἐπικὴ ποίησις μὴ δὲν τυγχάνει καὶ αὐτὴ οὐσα φυτὸν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τὸ πρῶτον χώρα ἀναφυὲν καὶ εἰς ἀνυπέβλη-

τον τελειότητα προαχθέν; Μὴ δὲν εἶνε τῆς Ἰωνίας τέκνον ὁ θεῖος Ὀμηρος, τῆς ἐν Ῥόδῳ Καμείρου ὁ Πείσανδρος, τῆς Κολοφῶνος ὁ Ξενοφάνης, τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ὁ Παύσιος, τῆς Σάμου ὁ Χοιρίλος, τῆς Κολοφῶνος ὁ Ἀντίμαχος, τῆς Σμύρνης ὁ Κόνιτος, τῶν Σόλων καὶ τῆς Κολοφῶνος οἱ τοῦ διδακτικοῦ ἔπους ποιηταὶ Ἄρατος καὶ Νικάνδρος;

Ἡ δὲ λυρική ποίησις δὲν ἐξέχεε τὰ ἀθάνατα αὐτῆς μέλη πρὸς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας; Ἄν εἶνε τέκνα τῆς εὐμουσοτάτης Λέσβου ὁ Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφώ, ὁ Ἀρίων; Ἄν εἶνε Τῆιος ὁ Ἀνακρέων, Ῥόδιος ὁ Τιμοκρέων, Μιλήσιος ὁ Τιμόθεος;

Τῆς δ' ἐλεγειακῆς ποιήσεως ποιηταὶ ἔξοχοι δὲν ἀνεφάνησαν Ἴων ὁ Χίος καὶ Ἀντίμαχος ὁ Κολοφώνιος;

Καὶ ἐν τῇ μουσικῇ τοὺς πρῶτους μεγάλους μουσικοὺς Τέρπανδρον τὸν Λέσβιον, Ὀλυμπον τὸν Φρύγα, Πυθαγόραν τὸν φιλόσοφον, Φρύνιν τὸν Μυτιληναῖον, Τιμόθεον τὸν Μιλήσιον ἢ πατρὸς ἡμῶν ἀνέδειξεν.

Τῆς ξυγγραφικῆς οἱ ἥρωες ἡμέτεροι εἶνε συμπατριῶται, Πολύγνωτος ὁ Θάσιος, Διονύσιος ὁ Κολοφώνιος, Ἀπελλῆς ὁ Κολοφώνιος, Παροράσιος ὁ Ἐφέσιος, Σῶσος ὁ Περγαμηνός.

Τῆς ἀστρονομίας, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῆς γεωγραφίας τοὺς πρῶτους καὶ ἀρίστους ἢ πατρὸς ἡμῶν ἐγέννησε, τὸν Θαλῆν, τὸν Ἀναξίμανδρον, τὸν Ἀναξίμενην, τὸν Πυθαγόραν, Ἡρακλείδην τὸν Ποντικόν, Εὐδοξον τὸν Κνίδιον, Ἀρίσταρχον τὸν Σάμιον, Εὐκλείδην τὸν Τύριον, τὸν ἐκ Βιθυνίας μέγαν Ἰππαρχον, τὸν ἐκ Κιλικίας Κράτητα τὸν Μαλλώτην, τὸν Ἀμασέα Στράβωνα.

Τῆς ἱστορίας οἱ πρῶτοι καὶ ἀξιολογώτατοι πλὴν τοῦ Θουκυδίδου, Ξενοφῶντος καὶ Πολυβίου πάντες ἡμέτεροι εἶνε συμπατριῶται. Ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν τῆς ἱστοριογραφίας κατέρχεσθε διὰ τῶν αἰώνων μέχρις ἡμῶν καὶ πανταχοῦ τῆς ἀριστοτέκου ἡμῶν χώρας μεγάλους υἱοὺς θὰ συναντᾶτε. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς μακροτάτης σειρᾶς τῶν ἱστο-

ριογράφων θὰ εὔρητε Κάδμον τὸν Μιλήσιον, Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον, Φερεκύδην τὸν Λέριον, Χάρωνα τὸν Λαμφακηνόν, Ἑλλάνικον τὸν Μυτιληναῖον, Ξάνθον τὸν Λυδόν, Διονύσιον τὸν Μιλήσιον, Ἡρόδοτον τὸν Ἀλικαρνασέα· προχωρεῖτε, προχωρεῖτε καί, ὅτε τὰ γράμματα φθίνουσι καὶ σβέννυνται, θὰ εὔρητε λαμπρὸν ἐκ τῆς ἡμετέρας πατρίδος πάλιν ἐκχέομενον φῶς. Ἴδου Προκόπιος ὁ Καισαρεύς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, Ἀγαθίας ὁ ἐκ Μυρίνης τῆς Αἰολίδος, Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς, Ἡσύχιος ὁ Μιλήσιος, Ἰωάννης καὶ Εὐάγριος οἱ Ἐπιφανεῖς, Θεοφάνης ὁ Ἰσαυρος, Λέων ὁ Διάκονος, Ξιφιλίνος ὁ Τραπεζούντιος, Μιχαὴλ ὁ Ἀτταλειώτης, ὁ ἐκ Χωνῶν τῆς Φρυγίας Νικήτας ὁ Ἀκομινάτος, ὁ ἐκ Νικαίας Γεώργιος ὁ Παχυμέρης, Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς, καὶ πλῆθος πολὺ ἄλλων.

Ἐὰν δ' ἤθελέ τις ν' ἀπαριθμῆσῃ πάντας τοὺς ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις καὶ τῷ πρακτικῷ σταδίῳ μέγα κλέος ἀραμένους, θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἀποστῇ τοῦ ἐγχειρήματος ὁμολογῶν τὴν γνωστὴν τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ ἐπικὴν ὁμολογίαν.

Πληθὺν δ' οὐκ ἂν ἐγὼ μυθήσομαι οὐδ' ὀνομήσω, τοῖσι οὐδ' εἰ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν, ἄφωφονή δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δὲ μοι ἦτορ ἐνείη, πολλὰ τιτάρια ἔσσι, ἧθη τῶν ἐν ἐπιπέδῳ ζωῶν (B. 489)

Ταύτης τοι, φίλοι συμπατριῶται, γενεῆς τε καὶ αἵματος εὐχόμεθ' εἶναι (Z, 211.)

ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνελάβομεν ἀγῶνα εὐγενέστατον, ἀγῶνα θεῖον.

Δύο ἤδη ἀγῶνων ὑπάρχουσι, ἀγῶν τῶν ὀπλων καὶ ἀγῶν τῆς διανοίας, τῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος, τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν. Ὑπερισχύει μὲν ἔστιν ὅτε ἡ σωματικὴ ὑπεροχή, ἡ βία, τὸ πλῆθος· ἀλλ' ἐν τέλει ἀναγκαιῶς ἐκνικᾷ ἡ διάνοια, ὁ ἠθικὸς χαρακτήρ, αἱ ἠθικαὶ ἀρχαί. Δυνατὸν τὸ μικρότερον κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἔθνος νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν βίαν τῶν ὀπλων πολυαριθμοτέρου καὶ βιασιότερου ἀντιπάλου, ἀλλ' ἐκτυγχάνῃ ὄν ὑπέρτερον ἐκείνου κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἠθικόν.

σθένος, ἔχει τὴν νίκην βεβαιωτάτην. Οὕτως οἱ ἄλλοι τῆς Τιβεριάδος ἐνίκησαν τὸν καθ' ἑαυτῶν πολεμοῦντα διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως καὶ μανίας ἐθνικὸν κόσμον. Οὕτως ἐνίκησαν οἱ ἀδύνατοι καὶ ὑποδουλωμένοι Ἕλληνες τοὺς ὑποδουλώσαντας αὐτοὺς φοβεροὺς Ῥωμαίους καὶ ἐπέξησαν ταῖς τῶν αἰῶνων ἀνηκέστοις συμφοραῖς καὶ ἀνῆλθον πάλιν εἰς τὸν βασιλεῖον θρόνον πολλῶ ἰσχυρότεροι καὶ λαμπρότεροι ὡς Βυζαντιακὴ αὐτοκρατορία. Οὕτως ἐξῆλθον αὐθις νικηταὶ τῆς βίας τῶν αἰῶνων καὶ ἐσχημάτισαν πυρῆνα μέλλοντος ἐθνικοῦ βίου ἐλευθέρου, ἀταξίου τῆς παλαιάτου καὶ ἐνδόξου ἱστορίας αὐτῶν. Οὕτως ὑπερένικησε Φρειδερίκος ὁ Μέγας τοὺς πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς αὐτοῦ ἐχθροὺς. Οὕτω τὸ Πρωσικὸν βασίλειον οὐ μόνον κατέστη ὁ πυρῆν, τὸ στερεὸν θεμέλιον, ἐφ' οὗ ἐφυκοδομήθη ἡ ἐνδοξία τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατορία, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπερηφάνων νικητῶν τὴν ὄφρην ἐταπεινώσεν. Οὕτω τὸ Πεδεμόντιον ἀπεδείχθη ὁ θεμέλιος λίθος τῆς τῶν Ἰταλῶν ἐνώσεως. Οὕτως ἐνὸς ταπεινοῦ θεολόγου τῆς Βιττεμβέργης αἱ χριστιανικαὶ ἀρχαὶ ὑπερίσχυον τῆς παρωδίας τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς κοσμοκράτορος παπποκρατείας. Καὶ οὐκ ἦν οὐδ' ἔστιν ἄλλως γενέσθαι. Ὁ λογικὸς ἄνθρωπος μόνον ὑπὸ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ δυνάμεως δύναται νὰ διευθυνθῇ· πᾶσα δ' ἀντίθετος πρὸς ταύτην ἐνέργεια, οἷα εἶνε ἡ κτηνώδης βία, ἐγείρει ἐν αὐτῷ τὴν ἀντίδρασιν, τὸν ἐνθουσιασμόν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν προσηκόμιων αὐτῷ ὡς ἀνθρώπῳ ἀγαθῶν καὶ καταπολέμησιν τῶν ταπεινούντων αὐτὸν ἀρχῶν καὶ προαιρέσεων. Οὐδεὶς φρονῶν ἄνθρωπος δύναται νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν κακίαν κατὰ τῆς ἀρετῆς, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν κτηνωδίαν κατὰ τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τὴν δουλείαν κατὰ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν τούτων προκιδυνεύων ἔχει συναντιλήπτους αὐτοῦ πάντας τοὺς φρονούντας ἀνθρώπους, ὁ πρὸς ἐξουτελισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πολεμῶν οὐδέν' ἄλλον δύναται νὰ ἐξῆ σύμμαχον καὶ ὑπηρετήν τοῦ βδελυροῦ αὐτοῦ ἔργου ἢ τὴν κτηνώδη καὶ ἀλογον βίαν, τοὺς ἀποβαλόμενους τὸν κύριον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως χαρακτήρα, τὸν λόγον. Ὁ μὲν

μάχεται ὑπὲρ αἰωνίων ἀγαθῶν, ὁ δὲ ὑπὲρ ματαίων καὶ τῆ ἀνθρώπινη φύσει ἐναντίων. Ἄλλὰ τὸ αἰώνιον πληροῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἔλεγεν ὁ Φίλθιος. Ἀδύνατον δὲ οἱ ἐνθουσιῶντες ὑπὲρ τοῦ αἰωνίου νὰ μὴ νικῆσωσι τοὺς ἀμοίρους ἐνθουσιασμοῦ. Οὐχὶ τῶν μυῶνων ἡ ῥώμη, οὐδὲ τῶν ὄπλων ἡ δεινότης, ἀλλ' ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις αἰρεται τὰς νίκας. Τοῦ φιλοσόφου τὴν θεωρίαν ἐπεκύρωσεν ὁ μέγιστος τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων στρατηγὸς Μόλιτκε ἀποδοὺς τὰ τῶν Γερμανῶν τρόπαια οὐχὶ εἰς τὸν τέλειον πολεμικὸν καταρτισμὸν οὐδ' εἰς τὸ πλῆθος τῆς Γερμανικῆς στρατιᾶς, ἀλλ' εἰς τοὺς διδασκάλους, τοὺς διὰ λόγον πρὸς χρῆσιν ἀγαθὴν τῶν ἐξωτερικῶν ἐκείνων πλεονεκτημάτων παρασκευάσαντας τὰς νέας τῶν Γερμανῶν γενεάς.

Διὰ τοιούτων ἠθικῶν ὄπλων, διὰ τοιαύτης πνευματικῆς πανοπλίας κατηγορήσατο ἀείποτε ἡ πατρις ἡμῶν τοὺς ὑπερτέρους μὲν αὐτῆς κατὰ τὴν ῥώμην, ὑποδεστέρους δὲ κατὰ τὸν ἀνθρωπισμὸν. Διὰ τοιαύτης πνευματικῆς κληρονομίας ἐξαισίον διέσωσεν ἡμᾶς μέχρι σήμερον ἀπὸ τῶν ἠαγδαίως ἀείποτε ἐπερχομένων κατακλυσμῶν. Τὸ δὲ ῥηθὲν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀλοῦσα εἶλε τὸν ἀγριὸν αὐτῆς νικητὴν ἐπηλήθευσε πάντοτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ. Τοῦτο τὸ εὐγενὲς ὄπλον ἐγχειρίζει καὶ ἡμῖν σήμερον καὶ διαβεβαιοῦται ἡμᾶς περὶ τῆς νίκης. Γίνεσθε ἠθικώτεροι, διδάσκει ἡμᾶς, γίνεσθε τελειότεροι τῶν ἄλλων, καὶ ἔστε βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιπλεύσητε οἰουδήποτε κατακλυσμοῦ, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγένετο. Αὐξήσατε τὸν ἠθικὸν καὶ διανοητικὸν τῆς ἀνθρωπότητος θησαυρὸν καὶ ἔχετε ἀκράδαντον τὴν πεποιθῆσιν ὅτι θὰ σεβασθῇ ὑμᾶς ὁ κόσμος, ὡς ἐμὲ ἐσεβάσθη, ὅτι πεσόντες θὰ προσκυνήσωσιν ὑμᾶς. Ἀκούσωμεν, ἀγαπητοὶ συμπατριῶται, ἀκούσωμεν τὴν ἐπὶ πείρας αἰώνων στηριζομένην συμβουλήν τῆς σοφῆς ἡμῶν πατρίδος. Τιμήσωμεν αὐτήν, διότι εἶνε μεγάλη καὶ ἐνδοξος. Ἀγαπήσωμεν αὐτήν διὰ τὰς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα εὐεργεσίας αὐτῆς. Ἀγαπήσωμεν αὐτήν καὶ διὰ τὴν μαύρην ἀγνωμοσύνην, δι' ἧς ἀμείβουσιν αὐτήν. Ἀγαπήσωμεν αὐτήν διὰ τὸ παρελθὸν αὐτῆς μεγαλεῖον καὶ διὰ τὴν

ἐπιζομένην ἐν τῷ μέλλοντι δόξαν. Ἄς ἀγαπῶμεν αὐτήν διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ ἀριστοτοκίαν αὐτῆς. Ἄς ἀγαπῶμεν αὐτήν διὰ τὸν ἥρωισμόν αὐτῆς, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον διὰ τὰς δυστυχίας αὐτῆς.

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

Ἐν σελίδι	16	στίχῳ	12	γράφει	ὡς φύσιν,
"	16	"	29	"	οὐλος
"	17	"	9	"	ὁμοίους
"	19	"	4	"	αὐτοῦ
"	19	"	23	"	ἐπιπύ,
"	20	"	1	"	Χριστοῦ
"	21	"	22	"	κατ' ἐξοχὴν
"	23	"	21	"	καὶ τὸν Πλάτωνα